Ros Dok Rostocker Dokumentenserver
Dieses Werk wurde Ihnen durch die Universitätsbibliothek Rostock zum Download bereitgestellt.
Für Fragen und Hinweise wenden Sie sich bitte an: digibib.ub@uni-rostock.de

Pire avot: Do zayn di proim in ayshen gar ol far aysh un' di maynung urts begrifen ...

raa, [ca. 1620-1630]

http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn822022710

Druck Freier Zugang PUBLIC DOMAIN

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de /rosdok/ppn822022710/phys_0001

[i.e. Hanau ca. 1620-25?]

801.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn822022710/phys_0002

פרקי אבות

דאש

זיין דיא פרקים אין טייטשן גאר וואל פֿר
טייטשט אונ׳ דיא אייבונג קורץ בגריפֿן ·
מיט ויל שוני מעשים דאש מאן דער פֿון
לערנט גוטש פֿורכֿט · אונ׳ דיא מדות
דיא איין מענש זאל זיך אן נעמן · אונ׳ וויא
זיך איין מענש מיט דען אנדרן זול הלטן ·
ויל אנדרש אז זיא גידרוקט זיין אין דען
אלטן סידורים :

גידרוקט אונטר דען גוועלטיגן קיניג
זיגמונדוש ירה · אין דער הייבט שטאט ·

פה ק״ק קראקא

Bibliotheca Academiae Rostochiensis

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn822022710/phys_0004

כָּל

יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אָרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר׃

דאש הייסט די מסכתא פֿון דען אבֿות דרום דאש די אבֿות זיין דינן גיגעבען זיא די תורה אנטפֿנגן אי איידר דאם זיא פֿון דען אנדרן אונ׳ זיא האבן גימאכֿט דז מן זאל ערזאגן צווישן מנחה אונ׳ מעריב אן שבת אים זומר ווען דיא טעג לאנג זיין אונ׳ דיא לייט מיסיג זיין אונ׳ מן זאל לאשן הירן דיא גוטן אידות דיא דרינן שטין: דיא חכמים האבן גיזאגט וויא איך איין מענש זאל האלטן אויף דיזם עולם אונ׳ זיא האבן חלק לעולם הבא אונ׳ דאש זעלבן גיהורט ביז צו דען פרקים׳ אונ׳ ווארום האבן זיא דען דער מיט אן גיהובן׳ דרום דז עש איין גוטער אן פֿאנק איז דאז מן שרייבט דאז כל ישראל האבן חלק לעולם הבא ווען מן וייגט איין טייל אובר דען מאי האט דיא דא האבן גיגיבט אונ׳ גידענקן זיא קענן ביאר בישן אונ׳ דער יצר הרע רייצט זיא אונ׳ שרייבט מז מער זיגד גאך באס אונ׳ האב דיין ווילן אויף דיזן עולם דו האשט דוך ביט חלק לעולם הבא דיך הילפט דאך קיין תשובה מין אונ׳ מיט דען זעלבן גידאנקן ווערדן זיא פֿר לארן

פרק ראשון

אבר ווען זיא הערן דז כל ישראל האבן חלק לעולם הבא זא גידענקט אײטליכר איך
וויל פֿון מיין עבירות לזן אונ וויל תשובה טון דר ווארטן דאז מיין חלק זיעט דער
בעשר זיין אין יענר וועלט · אונ דרום האבן זיא מיט אן גהובן דז זיא הוירן זולן
דאז כל ישראל האבן חלק לעולם הבא אך איז איין חלק בעשיר ווען דאש אנדר
אידרמאן נאך זיינן ור דינן אונ אידרמאן בגינט זיך וואלאן זיינן חלק ווען עש איז
ניט נאך האס נאך ביידאאים גן עדן זיא האבן אלי חלק ווען איין יהודא תוז נאר
גרוש זינד טאן ער האט דען נוכט כפרה : און דיא דרייא זינד זיא זיין נאר הערט
צו בישן · דער דען בורא יתברך פֿר לייקינט · אונ איין רוצח · אונ דער דא
אשת איש ביאט . דיא זעלבין קענן ניט וואל בישן בייערט מיט בישובן די דא איז
הערם אז דער טוט · אויך שפרעכן די חכמים דער נאך ווערן זיין דרייא שארין
פֿון ישראל זא דיא טוטן אויף שטין אונ אל ווידר לעבדיג ווערין אונ זיא דער בורא
יתברך ווערט ריכטן צו ירושלים אין טאל יהושפט · איין שאר פֿון ישראל דיא זיין
אייטל צדיקים דיא ווערן אן גשריבן צום איביגן לעבן · דיא אנדר שאר זיין אייטל
רשעים דיא ווערן אן גשריבן צו ברענונג דאש גיהנם איאר אונ איביגליך · דיא
דריט שאר דיא זיין מיטל מעשיגן דיא דא ניט בישטין בייא דען צדיקים אונ זיין
אויך ניט גרושי רשעים זיא בלייבן שטין אונ ווארטן גינאד דעז בורא ישברך שמו :
זוא שפריכר דער בורא ית׳ צו אברהם אבינו דא שטין דיין קינדר זיא האבן פֿיל
גזינט צו מיר : זא שפריכט אברהם מיין קינדר זיין דייני קינדר טוא מיט אין
וואש דיך גוט דונקט · זא שפריכט גוט יתברך צו יעקב אויך דייני קינדר האבן
גזינט זוא עבטוורט יעקב צו גוט יתברך מיין קינדר זיין דיין קינדר טוא מיט אין
וואש דיך גוט דונקט · זא שפריכט גוט יתברך צו יצחק דיין קינדר האבן גזינט צו
מיר זא שפריכט מר ליבר הר גוט זיין זיא דען מיין קינדר אונ ניט דיין קינדר ·
אונ אך וואש האבן זיא גזינט · זא שפריכט גוט יתברך זי האבן פֿיל גזינט איבר
... דער אנדר אונ האבן עש ניט גיבישט · זא שפריכט יצחק נוא איז דאך אייגש
לעבשן מען בייארט זיבנציג יאר דא פֿון שלאן אב צוואנציג יאר דא הייסט עש
איין קינד · נאך זיין פֿונפֿציק יאר דא : דיא הוט עש האלבי גישלאפֿן נאך זיין
...דא פֿינף אונ צוועבציג יאר הוט עש אויך אובטר ווייל מצות גיטאן אונ האבן געשין

אונ

אונ געטרונקן אונ האבן איר גוט געטאן אונ האבן ניט אל מאל גיזינט · נאך בלייבן
דא צוועלף יאר אונ איין האלב יאר · דא שלאגן אב פיר יאר זיין דריבן ימים טובים
אונ שבתות גיוועזן בלייבן דא אכט יאר דיא וויל איך הלבר איבר מיך געמן אונ בים
דו זיא הלבר איבר דיך ווילשטו דען זאגן אלי איבר מיך האב איך דאך מיין לייב
געגעבן אויף דען אפר שטול צו טון דיין ווילן זו שפריכט גאט ית' צו יצחק איך וויל
דיך אירן דא מיט זא ווערט דיא זעלבין שאר אויך אן געשריבן אין דאש איבין לעבן ·
זא שפרעכן זיא אברהם דער וואלט פון אונש ניט ווישן יעקב דער וואלט אונז ניט
קענן: יצחק דר איז אונזר פאטר: זא שפריכט ער לובט גאט אונ דנקט גאט דר
אייך דר לייזט · זא שפרעכן זיא גאט אונזר גאט אונזר פאטר אונזר דר לייזר בישטו
פון אי אונ אי אונ אימר מין: דא ער פון הערן מיר וואל ווען שון איין יודא גרושי
זינד האט געטאן דא האט ער דעננוכט חלק לעולם הבא ווער דו זיכט אונ ביזט דען
שרייבט מן צו מצות אז דער פסוק שפריכט אונ דיין פאלק זיין אל צדיקים ווען
איר געלובן איז גירעכט · דארום זיין זיא צדיקים צו פאר אויז · אן אנדר צידקות
דש זיא טואן · אימר מיא ווערדן זיא ערבן דען עולם הבא · זיא זיין דער בוים
גארטן דען גאט ית' שמו זעלברט האט גיפלאנצט · אונזר ליבר הער גאט בישוף אין
אונ אויך דיא מלאכים אונ זיבנצין פעלקר אונ ווארף גורל מיט דען מלאכים
וועלכש פאלק אים נפיל דא נפיל אין זיין גורל אויף ישראל דא ווארן זיא אים ליבר ווען
אנדרי פעלקר · אונ ער היש זיא בוים גארטן מיין פלאנצונג ווערק מייבר הענד
דש איך מיך מאג אירר בריאן דש איך מיר זיא הון בישאפן: וואש איין מענש
מאכט מיט זייבר זעלבשט הנט דאש האט ער ויל ליבר ווען דאש ער קויפט: אא
האט ער ישראל אויך בישאפן אונ זיא זיין אים אויך צו גורל גיפלן · אונ אזו וואל זי
האבן אן געהבן דיא פרקים מיט דש כל ישראל האט חלק לעולם הבא: דרום דאש
עש איז איין גוטר אן ואנג · אזו האבן זיא אויך גמאכט די מן איקליכם פרק זול זאגן
וואש דא האט גיזאגט רבי חנניא בן עקשיא: דרום דש עש אויך איין גוטר אויש
גאנג איז ווי דער בורא ית' שמו האט גיווירדיגט ישראל דאש זיא זאלן האבן
חלק לעולם הבא: אמן

משב

Universitäts Bibliothek Rostock http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn822022710/phys_0007

פרק ראשון

משה קבל תורה משה דר אנטפֿינג דיא תורה פֿון בערג סיני פֿון אונזרן ליבן הערן האבט אונ׳ ער וואר דרום
פֿירצין טאג אויף דעם בערג דש אין דער בורא יתברך שמו כל התורה לערנט · אונ׳ משה לערנט זיא וואר באש זיין תלמיד יהושע דער וואר נאך דעם טוט משה רבינו איין הער איבר כל ישראל אונ׳ בראכֿט ישראל אין דאש היליג לאנד · אונ׳ יהושע דער לערנט זיא פֿאר באס דיא זקנים דיא אין זיין צייטן ווארן ריכֿטר איבר ישראל · אונ׳ אי איבר לערנט דען אנדרן דער נאך אים איבר בליב ביז דאז אויף שטונדן נביאים אובטר ישראל אונ׳ דער אירשט נביא דש וואר עלי כהן גדול דער לערנט פֿאר באס שמואל הנביא אונ׳ אי איין נביא לערנט דען אנדרן · אונ׳ דיא לעצטן נביאים דיא לערנטן וואר באס דיא מאנן דיא דא הישן דיא גרוש זאמבונג ווען עש וואר גרוש תורה אונ׳ ויל תלמידי חכמים אין דען זעלבגן צייטן · עטליכי אבטר אין האט איבר וואל זעכצין טויזנט תלמידים דרום הישן זיא דיא מאנן פֿון דער גרושן זאמלונג · אונ׳ דש אין עזרא הס׳ פר צייטן אונ׳ אין מרדכי צייטן דיא זעלבגן מאנן פֿון דער גרושן זאמלונג דיא זאגטן דרייא ארלייא דש מן טון זאל · זייט ווארטן אם גריכֿט אונ׳ האט פֿאר משא ומתן מיט אנדר וויא מן עש זאל אויש שפרעכֿן אונ׳ שפרעכֿט ער ניט אזו באלד אויט ביז איר אייך וואל דריבר בידענקט · דאש אנדר זייט שטעלן פֿיל תלמידים דאש דיא תורה גימערט ווערט · אונ׳ מאכֿט איין צוינא אום דיא תורה דש מייגט אז דיא חכמים האבן פֿר באטין דז איין מאן ניט זאל עשין מיט זיינם וויב דש זיא אן רירט ווען ער מיט איר עשן זא ווירד ער זיא אויך אן רירן אונ׳ קעם לסוף דער צו דש ער ביא איר לגן · דער מצות זיין גאר פֿיל דש מן זיך זאל דר פֿון פֿערן מען אין דער תורה שטיט זא קומט מן ניט צו דען דרעכֿטן איסור אונ׳ דאש האשט איין צון צו דער תורה גליך אז איין צון דער דען גארטן ביווארנט דש נימנט אריין גיט ׃

שמעון הצדיק דער וואר דער היבטרשט דער דא איבר בליב פֿון מאנן דער גרושר זאמלונג דער זאגט אום דרייא ארלייא ווילן בישטיט די וועלט · אום דז מן די תורה לערנט אונ׳ דז מן דעם בורא יתברך דינט מיט דען קרבנות אים בית המקדש אונ׳ אצונט זא מן ניט ברענגט קרבנות זא האבן

מיר

מיר דיא תפלה אן דיא שטאט אונ דא הער פון בישטיט איצונט דיא וועלט · אונ
אום דיא גנאד דיא מן טוט מיט דען קראנקן לייטן אונ מיט דען טוטן דיא זעלביג
גנודא איז גרוישר ווען צדקה ווען דיא צדקה בידרפין דיא לעבנדיגן בייארט
אליין · בייערט דיא עניים : אבר דיא גנאד בידרפין דיא לעבנדיגן אונ דיא
טוטן ארם אונ רייך :

אנטיגנוס איין מאן פון סוכו דער אנטפינג דיא תורה פון שמעון
הצדיק דער זאגט איר זאלט ניט זיין אז דיא קנעכט דיא
דא דינן אירם הערן פון וועגן דז זיא אנטפנגן לון בייערט זייט אז דיא קנעכט דיא
דא דינן אירם הערן ניט פון וועגן צו אנטפנגן לון · איין מענש זאל ניט
גדענקן איך וויל דען בורא יתברך דינן אום דעש ווילן דז ער מיר זאל וואל לונן ·
דז דעש מיר וואל גיט אין יענם עולם אדר דז מן מיך זול צו אייבם רב מכין · ווען ער
זול אים דינן בייארט מיט ליבשאפט אונ דיא גנאד דיא ער אים הוט גיטאן דז ער אין
האט בישאפן צו דער וועלט אונ הוט אין דער בערט · אונ ווער אייבם דינט פון
ליבשאפט ווען דעם איז ניט צוא שווער · אונ אוב שון ער ניט דינט פון לון ווען
גוט יתברך גיבט דעבוק לון ווער אין רעכט דינט · אונ דא בייא זאל זיין פארכטונג
דש בורא יתברך אויף אייך דז איר אין פערכטן זאלט :

יוסי בן יועזר איין מאן פון צרידה אונ יוסי בן יוחנן איין מאן פון ירושלים
זיא אנטפינגן די תורה פון דען פארגנבטן · יוסי בן יועזר דער
זאגט עש זאל זיין דיין הויז דר ביטעדיגונג צו דען חכמים ווען דו פרום בישט זוא
זכן דיך פרומי לייט · אונ ביטעדינן זיך אין דייבם הויז אונ לערנן דינן אונ זייא
דיך בשטויבן מיט אש פון אירן פיסן : קאנשטו ניט זיצן אויף שטילן אדר אויף
בענקן דז דו פויר אין מאגשט לערנן זא זאלשטו דיך פויר אין אויף דער ערדן זעצן
אונ גלייך אז אייבר דער דא זער דורשטיג איז גייציג טרינקט אזו זאלשטו אך מיט
לושט אנטפאבגן איר רידא :

יוסי בן יוחנן איין מאן פון ירושלים דר זגט עז זאל זיין דיין הויז אפין צו דר
וויטן גאשן דש דיין הויז טיר זאל שטעט אפין זיין דש עניים דיא ניט
האבן צו עשן אונ צו טריבקן דש זיא מינן היביין גן עשן אונ טריבקן דאש איז איין

גרושי

פרק ראשון

נרושי אצוה. אונ׳ עש זאלן זיין ענייס דיין הויז גיזינד דש אייבט וואש דוא האשט צו ערביטן אין דיין הויז זא זאלשטו ענייס בעזאן אין דייבן הויז דיר עש טון דא מיט דש זיא זיך קענן גינערן פֿון דיר׳ אונ׳ ביט דוא זאלשט פֿיל רידא טרייבן מיט פֿרויאן וועןן עש קומט פֿיל ביז דר פֿון אפֿילו מיט זיינם איגנן וייב זאל ער ביט אין ביצא ווארט טרייבן מכל שכן מיט אין וייב זיינש חבר וועןן ער מעכט לסוף מיט איר צו זינדן קומן׳ דרום שפרעכן דיא חכמים אלי צייט דש איין מאן צו פֿיל רעט מיט פֿרויען דער ברענגט אים זעלברט ויל ביז דאש ער מעכט צו זינד קומן אונ׳ דא פֿון קומט אויך דאש ער זיין תורה מבטל איז אונ׳ לסוף בירט ער אין דש גיהנם :

יהושע בן פרחיא אונ׳ נתאי פֿון ארבלי זיא אבטפֿינגן די תורה פֿון דען אובן גינבנטן. יהושע בן פרחיא זאגט אכט דיר איין רב צו דיר דען דוא פֿראגשט וואש דיר גיבריכט: אונ׳ קויף דיר איין חבר דער מיט דיר לערנט: וויל ער ביט אום זונשט טאן זא קויף אין אום געלט דאש דוא ביט אליין לערנשט וועןן דא צוויא חבירים מיט איין אנדיר לערנן דז איז בעשר וועןן זא אייבר פֿון זיינם רבי לערנט וועןן וואש אייבר פֿערגעשט דז זאגט אים זיין חבר וועןן עש קומט זעלטן דז זי ביידא איין זיך פֿערגעשין דרום זאל זיך אייבר איין חבר קויפֿן אונ׳ ריכט איין איקליכן מענטשן בוך דען בעשטן צו ווירדקייט וועןן מן דיר זאגט עצווש דש איין מענטש הוט גיטאן זא זאלשטו עש צו דעם בעשטן קירן אונ׳ זאלשט גידענקן ווילייכט האט ערש אזו גימיינט׳ אז איין מאלט גיבן איין תלמיד חכם מיט אייבר שרתה איין נקיה אליין מיט איר אין איין גימאך אונ׳ דא ער הרויז גינגן דא וואר ער זיך טובל אונ׳ שפראך צו זיינן תלמידים וויא האלט איר מיך: דא זאגטן זיא׳ זיא הוט פֿיל לייכט הייאליך מיט דיר גרעט פֿון דער שררה וועןן אונ׳ איז פֿון אירן אובד איין שפייכל אויף דיין גיוואנט קומן דרום הושטו דיך טובל גיוועזן׳ דא זאגט ער דאש מעשה איז גליך אזו גיוועזן אונ׳ אזו אז איר מיך האט צום בעשטן דן גיוועזן אזו זאל אייך גאט אויך טון:

נתאי פֿון ארבלי דר זאגט פֿירד דיך פֿון איינן ביזן נאכפרין וועןן עז קומט אליוול דר צו דש מן שפריכט וויא דעם רשע וויא זיינן נאכפרן אונ׳

דא

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn822022710/phys_0010

דוא זאלשט דיך ניט חברן צו איינן רשע דש דוא ניט ווערשט גישלאגן מיט אים •
אונ דוא זולשט דיך ניט פר וועגן פון דען פורענות זוא איין פורענות אין דיא לנד
קומט דש דוא וועלשט גידענקין עש ניט מיך נוך דיא מייבן ניט אן • אדר עש איז
פר פון מיר איך וויל ניט דר צו טון • דאש זאלשטו ניט טון דוא זאלשט דיך אל מול
בורכטן עש מוכט אויך דיך אויך קומן אונ זאלשט תשובה אונ תפילה טון דש עש
ניט אויך דיך קומט ווען כל ישראל זיין ערבים איינר פער דען אנדרין :

יודא זון טבאי אונ שמעון זון שטח זיא אנטפינגן דיא תורה פון דען אובן
גינבטן • יודא זון טבאי דער זאגט דוא זאלשט דיך ניט זעלברט
האלטן אז ווערשטו דער בעשט אובער דען דיינים דאש דוא וועלשט איין זאך און
בידוכט זאגן דוא זאלשט אלי מול דייני חבירים ורא גן אונ זאלשט ניט זיין אז דיא
דואן ריכטן אונ סדרן דען לייטן אירי טענות ווען זיא אן משפט זולן רידן אונ ווען
דוא אם משפט זיצט זא זאלשטו ניט דען איין לערנן וויא ער רידן זאל אם משפט
ווען דוא מיט שטערקשטו דען איין אונ ור שטאפשט דעם אנדרן זיין ריד ווען
ער שון וואול רעכט האט דש ער ניט קאן זיין ריד רעכט זעצין אם משפט • אדר
דש דוא דען איין היישט בידר זיצין אונ דען אנדרין ניט • אדר איינם פיל
פריינטליכר צו רידשט ווען דעם אנדרין אונ אלי וויל דיא צוויא מיט אנבדיר
קריגן אונ נאך פור דיר שטין זוא זאלשטו ניט גידענקין אין דיין זין אויף אירא איין דאש
ער גירעכט זייא מין ווען דר אנדר ווען וואו דו אזו גידענקשט זוא קאנשטו דיין זין
קוים דר פון ברינגן דז דו אים היין נאך אונרעכט געבשט • אונ ווען ער וואול אונ
רעכט האט זאלשטו זיא בייד האלטן אין דיינם זין פאר רשעים דא מערקשטו וואול
עצווש דש דוא אויך דעם אמת קומשט אונ ווען זיא גיריכט זיין אונ פון דיר שיידן
זא זאלשטו זיא בייד פאר פרום האלטן • אויך דען דער דא אונרעכט האט דער
וויל זיא האלטן וואש דאש משפט האט דער קענט איקליכר האט גימייבט ער האב
רעכט העט ער גיוויסט דש ער אונרעכט העט גיהט ער ווער ניט אם משפט
קומן ער העט וואול גיווישט דש מן אים אונרעכט העט געבין :

שמעון זון שטח דער זאגט זייא זער פורשין דיא עדים דש זיא ניט שקר
זאגן אונ זייא גיווארנט אן דיינש זעלבש רידן דאש דו דיר קיין

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn822022710/phys_0011

פרק ראשון

רידא לושט אנטפֿארין דש זיא דר פֿון מעלטן מערקן וואו דיך דיין זין הין טראגט אונ פֿון דיין רידן ווארדן זיא לערנן דש זיא שקר עדות זאגן:

שמעיה אונ אבטליון דיא צוויא ברידר ווארן גרים אונ זיא ווארן סנחריב זין דער ווארא איין גרושר מלך פֿון אשור דער וואלט זייבי צוויא זין זייבר עבודה זרה צו אופֿפֿר ברענגין אונ ער באט דיא עבודה זרה אן· דא דער הרגטן זיא אין דיא צווין זין אונ אנטרונן דר פֿון אונ ווארדן גרים אונ ווארדן גרושי תלמידי חכמים אונטר ישראל· זיא אנטפֿינגן דיא תורה פֿון דען אובן גיגבטן שמעיה דר זגט האב ליב די מלאכה פֿון דר תורה דז דו לערנשט תורה אונ טושט מצות אונ מעשים טובים. אונ האבט פֿיינט די הערשפֿט· דוא זאלשט ביט תורה לערנן דרום דש דוא איין רב מערשט אונ דש מען דיך זאל היישן רבי· איך מיינט ער האב ליב דיא מלאכה דש דוא איין מלאכה זאלשט טרייבן בייא דעם לערנן דש דו דיך דער מיט דר נערשט. אונ האב פֿיינט דיא הערשפֿט דוא זאלשט ביט גידענקן איך בין איין אלכפיר מאן עז איז מיר ביט ערליך דז איך ערביט אונ דוא זאלשט דיך ביט לאשן דר קענן צו דען שרים דז דוא איין גרושין שם דער פֿון גיוינשט ווען לסוף זוכן זיא עלילות אויף דיך אונ הרגן דיך חס ושלום אדר בעמן דיר דיין ממון:

אבטליון דער זאגט איר חכמים זייט גיווארנט אן אייערי רידן זא איר הוראות טוט דז איר ביט דר מיט פֿר שולט צו קומן אין די גלות דז איר פֿר טריבן ווערט אונ די תלמידים דיא נאך אייך קומן ווארדן לערנן פֿון נים איר מעשים אונ ווארדן אין דעם טעות שטערבן זא ווארד גיפֿונדן באמן דיש בורא פֿער שוועכט אונ פֿער לייכטרט פֿון אייערין וועגן דש אירש דער צו האט גיבראכט:

הילל אונ שמאי דיא קריגטן שטעץ מיט אנבדר אין דער תורה ביז דא קאם איין שטים פֿון הימל אונ שפראך אייער ביידא ריד גיפֿעלט וואל דעם בורא יתברך שמו אים הימל· זיא אנטפֿינגן דיא תורה פֿון דען אובן גינוטן· הילל דער זאגט זייא פֿון תלמידי אהרן הכהן טוא אז ער טעט האב ליב צו מאכין שלום צווישן אייבם מאן אונ זייבם חבר· אונ יאג צו מאכין שלום צווישן

אאן אוג ווייבא אז אהרן טעט דער ליש קיין פֿייבטשאפֿט אובטר ישראל ווען צווייא מיר אנבדר קריגטן זא גינג ער צו: דען איין אוג שפראך דיין חבר טרייבט גרוש ·מאר אוג שפריכט ווי אזו איך דיא זינד בישן דיא איך אן מיינם חבר האב גיטאן איך טאר מיין הייבט בימר גיגן אם אויף היבן דאש איך מיין ליבן חבר האב דער צורנט דא מיט צוק ער דיזם דיא פֿייבטשאפֿט אויז דעם הערצין· אזו טעט ער דעם אנבדרין אוג מאכט אז זיא ווידר גוטא חברים ווארדן· ווען דען איין מאן מיט זיינם וויב קריגט אוג טריב זיא אויש אוג שוואור דאז זיא בימר זולט צו אים קומן ביז זיא הטעט דעם כהן גדול אין זיין אויגן גישפיאן דאש וואר איין זאך דיא ביט מוכט גיזיין· זא גינג אהרן דאר אוג באט דיא זעלבין פֿרויא לש זיא אים איין בעט גיווערט זא וואר זיא גאר פֿרוא דז זיא זאלט טון וואש זיא דער כהן גדול ביט אוג שפראך יוא זא שפראך ער מיר טוט איין אויג וויא מן האט מיך גילערנט דוא זאלשט מיר דריין שפייאן זא מושט זיא עש טון· זא גינג ער דען צו דעם מאן אוג זאגט דיין ווייבא גיהאלט זיך גאר איבל דאז זיא ווידר דיך האט גיטאן זיא ביט דיך דאש דוא איר פֿער גיבשט זיא ווילשט בימר טון· זא זאגט דער מאן איך האב גישווארין דש זיא ביט זאל צו מיר קומן ביז זיא דיר פֿאר שפייט אובטר דייני אויגן· זא שפראך ער זיא הוט עש גיטון דא מיט בראכט ער זיא ווידר צו זאמן דרום ווייביטן דיא פֿרויאן אום אהרן הכהן דא ער שטארב מין ווען אום משה רבינו ווען עש איז איין גרושי מצוה דאש מן שלום מאכט עש קומט פֿיל גוטש דער פֿון· דז בית המקדש וואור פֿער שטירט פֿון שנאת חנם ווענין דרום זאל זיך אידרמן היטן פֿר פֿייבטשאפֿט· אוג הוב ליב די לייט אוג גיבעט זי צו דער תורה דז זיא לערנן· אוג אויך אזו טעט הילל דער דז גיזאגט האט· איין מול הורט איין גוי לערנן וויא גאר שיני קליידר מן דעם כהן גדול מאכט· דא גינג ער צו שמאי· אוג שפראך מאך מיך צו איינם גר דער ווארטין אז מן מיך כהן גדול מאכט דא שאלט אין שמאי אוג שפראך בוא איז דאך קיין צדיק אובטר ישראל דער דא ווירדיג זייא צו כהן גדול דער דא איז ביט פֿון גישלעכט אהרן הכהן ווערשטו דען כהן גדול ווערין· אוג שטיש אין גאר גרייליך פֿון אים איין וועק מיט זיין אייזרן שטעקין דא קאם ער צו הילל אוג שפראך אויך אזו צו אים דא זאגט ער איך ווילש

פרק ראשון

טון דוא מושט פֿאר לערבן וויא מן דיא כהונה האלטין זאל׃ דא וואר ער זיך מגייר
אונ׳ לערנט ביז ער קאם אן דען פסוק דא איבן שטיט גשריבן וועלכֿיר דער דא
פֿרעמד איז אונ׳ ניט פֿון כהנים איז אונ׳ וויל דערנוך כהן זיין דאש ער וויל קרבנות
גבעהן דער זול ווערין גטיט דא זאך ער וואול דאש עש ביט קענט גזיין דא האט
ער בוא גלערנט אונ׳ בליב איין פֿרומר גר׃ נאך מער קאם איין גוי צו שמאי אונ׳
שפראך איך וואלט גערן איין גר ווערן קאנשטו מיך לערנן כל התורה אויף איין
פֿוס דא שאלט ער אין אונ׳ שפראך בון הון איך אל מיין טאג גלערנט אונ׳ האן דיא
תורה ביט האלביר גלערנט אונ׳ שטיש אין פֿון אים׃ דא קאם ער צו הלל אונ׳
זאגט אויך אזו צו אים׃ דא זאגט הלל איך וויל דיכש וואול לערנן אין דער וויל דא
זאגט הילל צו אים וואש דיר לייד איז דאש זאלשטו אויך דיין חבֿר דר לושן דא
איבן איז כל התורה בישלאשין׃ דא לערנט ער אין אונ׳ וואורד איין תלמיד
חכֿם׃ נאך מער קאם איין גוי צו שמאי אונ׳ שפראך איך וועלט גערין איין גר
ווערדן דר וואָרטן דש דוא מיך לערנשט דיא תורה דיא אן גשריבן איז אבר דיא
תורה דיא איר אוישן וויבג לערנט דיא וויל איך ביט לערנן דש איז דער תלמוד דען
לערנטן זיא אין איירן צייטן אוישן וויבג זיא וואר ביט אן גשריבן׃ דא שטיש ער
אין אויך פֿון אים׃ דא קאם ער צו הילל אונ׳ שפראך אויך אלזו׃ דא שפראך הלל
גערין אונ׳ גירט אין אונ׳ ער לערנט דיא תורה דיא דא איז אן גשריבן אונ׳ דער צו
דען תלמוד דש ער איין תלמיד חכֿם וואר׃ איין מאל קאמן די דרייא גרים צו זאמן
אונ׳ שפראכֿן צו אנבנדר שמאי דר העט אונז בוהבט מיט זיינן צארן גבראכֿט אין
גיהנם׃ גבעפשט זייא דיא דעמיטיקייט פֿון הלל דיא האט אונז גבראכֿט אין דש
איבג לעבן׃ ער זאגט בוך מין הילל ווער דא הוך ציהט זיין נאמן אונ׳ מאכֿט זיך
זעלברט גרוש אונ׳ הופֿרטיג אונ׳ און פֿר טרעגליך דעם ווערט פֿרלורן זיין נאמן׃
אונ׳ ווער דא מירט צו לערנן דער פֿר גישט עש׃ דער דא צו מאל ביט לערנט
דער איז חייב מיתה׃ אונ׳ דער דא וויל האבן הנאה אונ׳ בינוט עש פֿון קרון דער
תורה דש ער זיך וויל דער מיט בירן אדר דש מן אין זאל אירין דר פֿר ניט׃
בייערט איבר זאל תורה לערנן דז ער וויש דיא מצות צו טון אונ׳ צו הלטן אונ׳ וויא
ער רעכֿט ריכֿטן זאל׃ ער זאגט בוך מין אונ׳ טוא איך מיר ביט זעלברט מצות אונ׳

מעשים

מעשים טובים אונ׳ לערן תורה ווער וויל מירש דען טון ׳ אונ׳ זא איך מיך זעלברט טוא וויא ויל קאן איך ניטון נאך דעם אז מיר גוט טעט ׳ אונ׳ דש זעלבין וויבצין דש איך טוא׳ טוא איך עז ביט איצונט אין דיזם עולם ווען וויל איכש דען טון ווען דיזר עולם איז גור יענם עולם גלייך אז דר אם פֿרייא טאג ביט קוכֿט דער הוט אם שבת בישט צו עשין ווען מן טאר אם שבת בישט קוכין ׳ אזו איז איך ווער דו ביט אין דיזם עולם לערנט אונ׳ מצות טוט דר קאן עש דורט ביט טון ווען ייענ׳ וועלט איז דיא וועלט פֿון דר פֿור גלטובן :

שמאי דער זאגט מאך דיין לערנן שטעט פֿר אנדרי דייני געשעפֿט דז דוא בקביעות תורה לערנשט פֿר הייט וויבין אונ׳ טוא פֿיל דז איז דער צדיקים זיטן. אבר די רשעים ור הייסן פֿיל אונ׳ טובן וויבין ׳ אונ׳ אנטפֿנג איקלכן מענש מיט ליפֿליכן ענגליט דער דיר צו הויז קומט דעם זאלשטו בווייזן דאש ער זיכט דז דוא אים דז דיין וואל גינשט זא בקומט עז אים בעשר :

רבן גמליאל איין הער אובטר ישראל דער זאגט מאך דיר איין רב דען דו פֿרונשט וואש דיר גיבריכֿט ׳ אונ׳ שטוס דיך אין קיין ספֿק אונ׳ דוא זאלשט ביט פֿפֿלעגן מעשר צו געבן פֿון תבואה נאך דעם דש דיך דונקט עש זייא דען דש צעהן טייל דר פֿון ׳ דוא זאלשט מעשר געבן אי פֿון צעהן איינש אונ׳ ביט נאך גידונקן בייארט מיט דער מאס :

רבן שמעון זיין זון דער זאגט אל מיין טאג ביז איך דר צו גיווארדן אובטר דען חכמים אונ׳ איך הון ביא געפֿונדן איין זאך דש דעם לייב בעשר איז ווען שווייגן אונ׳ ביט און בין צו רידן ווען אפֿילו איין בר דער דא שטיל שוויינט דען האלט מן פֿר וויז בוק טינליכֿר איז עש דש איין וויזיר זול שווייגן ׳ שלמה המלך הוט גיזאגט איין בר דער דא שווייגט דען האלט מן וויז ׳ אונ׳ ווער דא צו האלט זיין לעפֿצן דער איז קלוג ׳ אונ׳ דאש לערנן דאש איז ביט עיקר המצוה בייערט דש מעשה דז מן דיא מצות אונ׳ מעשים טובים טוט דיא מן גילערנט האט דש אייבר פֿיל לערנט אונ׳ דיא ווערק ביט טוט דש איז פֿר בישט גיאכֿט אונ׳ ווער דא פֿיל רעט דער ברענגט זינד דא מיט :

פרק ראשון

רבן שמעון זון גמליאל דר זאגט אום דרייא ארלייא ווען בשטיט דיא וועלט אום דאז מן רעכֿט ריכט · אוב דז מן מאכֿט פֿריד דאז איז דש מן מאכֿט פשרה צווישן דען לייטן דש עש ביידן וואול גיפֿאלט · אוב אום דש מן מיט ווארהייט מיט דען לייטן אום גיט · אז דער פסוק שפריכֿט ווארהייט אוב גריכֿט אוב פֿריד ריכֿטעט רעכֿט אין אלאייערן שטיטין :

רבי חנינא זון עקשיא דער זאגט הקדוש ברוך הוא דער וויל ווירדיגן ישראל לעולם הבא דרום הוט ער גימערט צו זי תורה אוב מצות מער ווען צו אלין אומות העולם עש איז גלייך אז איין רופֿא דער דא ניט צו מיינם קראנקין זיכֿט ער דז ער אים קאן העלפֿין דא שפריכֿט ער מן זאל אין היטן דא ער פֿיר אוב דא ער פֿיר אוב פֿר ביט אים וואש אים שאדאיז · אזו האט אונש אויך גאט יתברך פֿר באטין מנגבֿר לייא אין דער תורה דער ווארטין דז ער אונש וויל געבן חלק עולם הבא וויל אונז העלפֿין צו דעם איבינן לעבן · אבר דיא אומות זאך ער וואול דש אין ניט צו העלפֿין וואר אוב וואלטין דיא תורה ניט אבטפֿאנגן דא ליש ער אין אלאירן ווילן אוב פֿר בוט אין נישט אז דער רופֿא זא ער זיכֿט אז דעם קראנקן ניט צו העלפֿין איז זא גידענקט ער איך וויל אים לאשין געבן וואש ער וויל קאן דאך ניט בלייבן לעבן איך וויל אים זיין הנאה לאשין דיא קליין וייל · אבר ישראל בינערט ער צו ווירדיגן דש זיא זאלין האבן חלק לעולם הבא אז דער פסוק שפריכֿט גאט בינערט אום ווילן זייבר גרעכֿטיקייט דרום האט ער גיגרוסט זיין תורה אוב ער האט זיא גישטערקט מיט פֿיל מצות דיא דרינן שטעבן דיא זיא טון זאלין דֿז זיא דא מיט דער ווערבן חלק לעולם הבא :

פרק שני

רבי אומר רבי דער זאגט דש וואר רבי יהודא הנשיא דער לערנט אל דיא חכֿמים דיא אין זיין צייטן ווארין אוב ער שריב אין אן אוב סדרט אין איר לערנן : דער זאגט וועליכֿש איז דער גירעכֿט וועג דען איין מענש זאל דער ווילן דש איז דער דא מעשים טובים טוט דיא אים ציאליך זיין גיגן דעם

בורא

Universitäts Bibliothek Rostock http://purl.uni-rostock.de /rosdok/ppn822022710/phys_0016

בורא דיא זיין אים אויך איין שובהייט גיגין דען לייטן. זייא גיוואורנט אן אייביר
מצוה דיא דיך דוכֿט קליין זיין דש דוא זיא טאשט גלייך אז איין מצוה דיא דיך דוכֿט
גרוש זיין ווען דוא וואשט ביט וועלכֿי מצות גרושן לון האבן אדר קלייבן ווען העט
עש דער בורא יתברך שמו לאשין ווישן זא העטן דיא לייט אל גיטאן דיא גרושין
מצות אונ' דא מיט ווער דיא תורה פֿר געשין ווארדן עש איז גלייך אז איין מלך דער
דו וויל איין בוים גארטין פֿפֿלאנצן מיט אליר לייא בוים אונ' שפריכֿט צו דען פועלים
איך וויל אייך פֿון איין אלין וואל לונן גלייך פֿון דען און גיאכֿטין גלייך אזו וואל אז פֿון
דען גיאכֿטין שפראך ער אבר איך וויל אייך דר נאך לונן נאך דעם דיא בוים גוטא
זיין זא ווערדן זיא אל ערביטן אן דען גוטן בוימן זא ווערט דער גארטין בלייבן
הלבירא אן גיערביט? אזו איז עז מיט דען מצות אויך ווען דיר איין מצוה צוהענדין
קומט אונ' האשט איר שאדין דז דוא די מצוה טושט. דען זעלבין שאדין זאלשטו
רעכֿינן גיגין דעם לון דער דיר דר נאך ווירט פֿון דער מצוה זא טושטו אי דיא
מצוה אונ' ווען דיר איין עבֿירה צו קומט דז דוא בין דער פֿון האשט זא זאלשטו
גיגין דער זעלבין בין רעכֿינן דען שאדין דען דוא דר נאך ווערשט האבן זו פֿער
איישטו אי די עבֿירה. זיך אן דרייא ארלייא זאך זא קומשטו ניט צו קייבר עבֿירה
גידענק ווער דא איז איבר דיר דש איז דער בורא יתברך שמו דז אויג זיכֿט וואש
דו טושט. אונ' דש אור הערטש וואש דוא רידשט אונ' אל דיין ווערק דיא ווערדין
אין איין בוך אן גישריבן. איקליכֿר מענש האט צווין מלאכֿים דיא עז בייא טאג
בילייטין דש אים בישט גישיכֿט דיא שרייבן אן בייא נאכֿט וואש ער דען טאג האט
גיטאן אונ' צווייא מלאכֿים דיא אין בייא נאכֿט בילייטין דיא שרייבן אן בייא טאג וואש
ער בייא נאכֿט טוט. איין מענש זול ביט גידענקין איך הון דאז גאר הייליך גיטאן
ביאנבט הוט מיך עז גיזעהן עז קומט אלס פֿר דען גיריכֿט איין שטאן פֿון דר וואנט
אונ' איין שטיין פֿון דר מויער דר ווירט עדות זאגן אם גיריכֿט:

רבן גמליאל זיין זון דער זאגט עש שטיט וואול דער דא לערבט די תורה
מיט דרך ארץ דז ער אויך איין מלאכה קאן דז ער זיך דו מיט
גיבירט ווען דיא ערביט פֿון דער תורה אונ' די מלאכה דז מאכֿט פֿר געשין זינד?
אונ' אלי תורה דאש איבר ביט מלאכה דער בייא טרייבט דיא ווערט צו לעצט פֿר

שטירט אונ׳ ברענגט זיבד ווען זא ער ניט צו עשין האט זא מוז ער פֿון לערנן לושין
דש ער זיך דר נירט אונ׳ אל די זיך מיאן פֿון דעש קהלש ווען די זיא אין איר זאך
וועלן אויש ריכֿטין זאלין זיך מוזאין לשם שמים אונ׳ ניט דש זיא וועלן הערשאפֿט
איבר זיא טרייבן ווען דש זכות פֿון קהל דש הילפֿט זיא דר צו די זיא עז וואול אויש
ריכֿטן אונ׳ איר גירעכֿטיקייט בישטיט אימר אונ׳ איבין אונ׳ וערט איר ניט עש
גישעך דענוכֿט אונ׳ דר וייל דש אירש טוט לשם שמים זא האט איר אזו גרושן לון אז
העט אירש אלש גיטאן: זייט גיווארנט אן דער הערשפֿט דש איר ניט צו פֿיל מיט
דען שרים ביקענט ווערט ווען זיא גיבעהן איין מענש צו אין ניט אנדרש אז פֿון
איר זעלבש בידארפֿנש ווען זיא דר צייגן זיך גלייך אז דיא פֿרייבט ווען מן אין
הנאות טוט: אבר זי שטין אייבם ניט בייא ווען עש אייבם איבל גיט ער זאגט נאך
מער טוט דז דער בורא ית׳ ווילן מיט גאנצם פֿליים גלייך אז דוא טוסט דיין זעלבשט
ווילן זא טוט דער בורא יתברך אויך דיין ווילן אזו גערן אז זיין זעלבש ווילן׃ הושטו
מוט צו טון איין עבירה זא פֿר שטיר דיין ווילן פֿאר זייבם ווילן דר ווארטן דאש ער
אויך פֿער שטערט ווילן דייבר פֿייבט פֿער דייבם ווילן:

הילל דער וואר גאר ארים דז ער ניט האט איך העליר צו געבן דש מן אין
העט לאזין גין אין דש בית המדרש דא מאן איבן לערינט ווען דעם
שמש דער דרינן קירט אונ׳ אין דיא שטיל רעכֿט זעציט דעם גאב ער איקליכר איין
העליר אלי וואוך דען זעלבינן העליר האט ער ניט צו געבן׃ דא לינט ער זיך אויף
דאש טאך פֿר אייבם פֿענשטר פֿום בית המדרש דש ער צו הורט תורה לערנן׃
איין מאל פֿיל אויף אים איין שניא דרייא אילין הויך דז דאש פֿענשטר פֿינשטר
וואורד דז באם דיא חכמים וואונדר אונ׳ זאכֿין דא הין דא זאכֿן זיא אין דא לינן׃
דא באמן זיא אין הער אב דיא לייט הטעין אים פֿיל געבן דז ער דאש אליז ניט העט
בידערפֿט ער וואלט פֿון ניאן נישט בעמין ווען וואש ער פֿר דינט מיט זייבר
מלאכה׃ דער זעלבין הילל דער זאגט ניט דוא זאלשט דיך שיידין פֿון קהל עש
זייא מיט מסים מיט תפֿילה מיט תעניות ווען זוא זיא זיך איבר שייד פֿון זיין קהל
זא זיין צווייא מלאכים דיא לינן אים איר העבד אויף זיין הייבט אונ׳ שפרעכֿין דיזר
מענש האט זיך גישיידן פֿון קהל׃ ווען זיא גיטריסט ווערדין זא זול ער אויך ניט

דער

דער בייא זיין · אונ' דוא זאלשט דיר זעלברט ניט גלויבן ביז טאג דייגש טוטז דז
דוא דיך זעלברט וואלשט פֿר פֿרום הלטין ווען מיר פֿינדן גשריבן דאז יוחנן וואר
אכֿצין יאר כהן גדול גיוועזין אונ' ווארד דער נאך צו איין מין · אונ' ווען דיין חבֿר
איין בוס[illegible]יט טוט זא זאלשטו אין ניט ריכֿטן דאש דוא וואלשט שפרעכֿן ער ווער
ווערט דז מן אים דאז אונ' דאז זאלט טאן · אז זאלשטו אין ניט ריכֿטן ביז דאש דוא
קומשט אן זיין שטאטֿ דז דיר אויך איין זעלכֿש מאכֿט גשעהן ווער וייש וויא אוב
דוא אן אייבם זולכֿן ווירשט בישטין אדר ניט דוא זאלשט אויך ניט שפרעכֿן ווען מן
דיר וויל עצוואש זאגן פֿון דברי תורה וואש זול איך איצונט הירן אין ווילעז נאך וואול
הירן דאז זאלשטו ניט טואן ווען דוא מעכֿשט עז וויללייכֿט דר נאך ניט קענן הירן
אויך זולשטו ניט שפרעכֿן ווען איך מישיג ווערד זיין זא וויל איך לערנן דוא מכֿשט
פֿילייכֿט בייאר מישיג ווערדן דוא זאלשט דיך מישיגן פֿון אל דיין זאכֿן דאש דוא
תורה לערנשט · ער זאגט נאך מער קיין בור דער פֿארכֿט זיך פֿר זינדן ער אכֿט
ניט דז ער זינד טוט · אונ' דז הייסט איין בור דער גנץ לער איז פֿון אלר תורה
דז ער ניט קאן קריאת שמע אין טייטשן · אונ' קיין עם הארץ איז קיין חסיד ווען
ער וייז ניט וואז ער מצוה אדר זינד טוט אז איין מאלט איין עם הארץ האט
איין טריפֿה פֿיש געשן דא ערש ווארד גיוואר דא אש ער צו לד איין פֿלין דז ער דז
טריפֿות ווידר פֿון אים שפיא דאז וואר פֿיל ערגר ווען דער טריפֿה פֿיש דען ער
אין גיפֿערד האט געשין · אויך וואר איין עם הארץ דר וואושט ניט דז מן דיא
העבד זאלט וואשין צום עסין דער קאם אין איין יודן הויז דער וואר איין ווירט דער
גאב יודן אונ' גים להבדיל צו עסין אום איר געלט דא זעצט זיך דער עם הארץ צו
טיש מיט און גיוואשין העבדן · דא גאב ער אים טריפֿות צו עסין · דא ער
ביצאלן זאלט דא זאגט ער עז איז צו פֿיל דא שפראך דער ווירט דוא האשט פֿיל חזיר
געשין דז מוז מן טייאר קויפֿן דו שפראך ער איך בין דאך איין יוד ווארום הושטו
מיר חזיר צו עסין געבן דא זאגט ער ווארום האשטו דיין העבד ניט גיוואשין איך
זיך וואול אז דוא איין עם הארץ בישט דיא זיבד דיא גיט איבר דיין איינגן הייבט:
אויך פֿינדן מיר דאז רבי עקיבא אין זייבר יוגנט איין גרושר עם הארץ וואר איין
מאלט גינג ער מיט איין חבֿר איבר פֿעלד דער שטארב בייא אים אובטיר ווען דא

טרון ער אין נאר פיל מייל דז ער אין צו קבורה בראכט דא זאגט ערש דען חכמים דא זאגטן זיא צו אים אז מענך טריט דו מיט אים הושט גיטאן' אזו פיל זיבד האשטו גיטאן דאש דוא אין ביט בינרובשט אן דער שטאט דא ער שטארב דא זאגט רבי עקיבה אישט אים אלזו זא וויל איך לערנן דש איך וייש ווען איך איין מצוה אדר איין עבירה טוא אונ ער לערנט דש ער דער גרושט תלמיד חכם ווארד דער אין זיין צייטן ווארי · אויך זאגט דער הלל ווער זיך צו זער שעמט דר קומט ביאר צו לערנן ווען ער שעמט זיך צו פראגן וואש אים גיבריכט · אונ ווער דא זיר צורנג איז דער טיינג אויך ביט צו אייגם למוד ווען דיא תלמידים פערכטן זיך צו זיר פר אים · אונ ווער דא וויל אום גין מיט פיל מעבכר לייא סחורות דער ווערט דר פון ביט וויז · אונ ווא ביטלייט זיין דיא איין זאך קענן ריכטן רעכט אזו זייא דוא משתדל אונ זייא איין מאן אונ ריכט עש וואל אויז : הלל דער זאך איין מול איין מענשן הייבט דאש שוואם אויף אייבם וואשר דא זאגט ער אום דאז ווילן דש דוא האשט דיא לייט דר טרענקט דרום בישטו אויך דער טרענקט גיווארדין אונ דיא דיך האבן דער טרענקט דיא ווערדין הער נאך אויך דער טרענקט וואו מיט איין מענש מעשט דער זעלבין מאס ביצאלט מן אים עש · ער זאגט נוך מיא וואז צו פיל איז דאז איז ביט גוטא און תורה דאז קאן ביט צו פיל זיין · ווער אים מערט פיל פלייש דר מערט אים ווארם דיא אויז זייבם לייב ווערדן קריכן אים קבר · דער דא מירט פיל ממון דער מירט אים פיל זארגן דער דא האט פיל קנעכט דער האט פיל גזל דער דא מערט פיל שפחות דער מירט ביאוף · דער דא פיל וייבר נעמט דער מירט פיל כישוף · דער דא פיל תורה לערנט דר הוט פיל לעב טאג אין יענם עולם · דער דא מירט ישיבה דער מירט פיל חכמה דר דא מירט עצה דר הוט פיל פר גונסט · דר דא פיל צדקה גיבט דר מירט ויל פריד דר אים מכט איין גוטן שם דר איז אים בין אין דיזר וועלט · דר אים קויפט דברי תורה דר קויפט אים זעלברט חיי עולם הבא :

רבן יוחנן בן זכאי דר אנטפינג פון הלל אונ פון שמאי דער זאגט אוב לערנשטו פיל תורה דש דוא וועלשט גידענקן איך האב גוט יתברך גאר וואול גידינט מיט מייבם פיל לערנן דאש זאלשטו ביט טאן ווען דוא

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn822022710/phys_0020

בישט דרום בייארט ווארדן בישאפֿן · ווען דר בורא ית״ברך האט אויש גינומן מיט
דר וועלט דא ער זיא אם ערשטן בישוף וואלטן ישראל דיא תורה ביט אנטפֿאנגן
זוא וועלט ער דיא וועלט פֿר קירן דז זיא זאלט ווידר ווערן ווישט אונ׳ פֿינסטר אז
פֿאר׃ פֿינף תלמידים האט רבי יוחנן זון זכאי דיא זיין זיא · רבי אליעזר
זון הורקנוס · אונ׳ רבי יהושע זון חנניה · אונ׳ רבי יוסי הכהן · אונ׳ רבי שמעון
זון נתנאל · אונ׳ רבי אלעזר זון ערך · ער דר צילט איר לוב · רבי אליעזר זון הורקנוס
דער שפּראך איין מולט דא לערנטין זיא אונ׳ קריגיטן זיך אים לערנן דא שפּראך
ער האב איך רעכֿט זוא זאל דער בוים דער דא שטיט פֿר דעם בית המדרש
צעהן איל פֿון זייגר שטאט שטין · דאז גישאך אז באלד׃ נאך קיריטן זי זיך ביט
דראן · דא שפּראך ער האב איך רעכֿט דא זאל איין באך דורך דעם בית המדרש
לויפֿן׃ דאז גישאך אז באלד דז זיא שיר דער טרונקין ווארין · נאך קירטן זיא
זיך ביט דראן · דא שפּראך ער האב איך רעכֿט זא זאל איין שטים פֿון הימל הראב
קומן דוא ריפֿט איין שטים מיין זון רבי אליעזר האט רעכֿט · דא שפּראכֿין זיא
מיר קערין אונז ביט דראן · גוט ית״ברך האט אונז דיא תורה געבן הראב מיר
וועלין זיא נאך אונזרים זין לערנן מיר האבן דאז רוב׳ ער זול אונז בוך פֿולגין · דא
שפּראך אבר רבי אליעזר האב איך רעכֿט זא זאלין ביינן זיילן פֿון דעם בית
המדרש · דז גישאך די זיילן ביינגיטן זיך ביז הלביר · דא שריא זיא אן רבי
יהושע דער תנא אונ׳ שפּראך שטיט שטיל איר זיילן אונזר לערנן ניט אייך ביט אן
בייגט איר אייך מין אז אום איין האר זא וויל איך דאש בית המדרש פֿר פֿלוכין דש
ביאר מין קיין לערנן דינן זול גישעהן דא בליבן דיא זיילן אלזו גיבוקט שטין זיא
טורשטין זיך ביט ווידר אויף ריכֿטן פֿון רבי אליעזר זון הורקנוס וועגין · אונ׳
טורשטין זיך ביט זער ביינן פֿון רבי יהושע תנא וועגין · דא קאם אליהו הנביא
צו אין אין בית המדרש דא פֿראגיטן זיא אין וואש שפּריכֿט גוט ית״ברך שאו צו
[illegible]בזרים לערנן דא שפּראך ער ער פֿרייט זיך אונ׳ שפּריכֿט מיין קינדר לערנן
מיין תורה בכוונה מיט גאנצם הערצין׃

רבן יוחנן זון זכאי דער דר צילט זייגר פֿינף תלמידים לובאי רבי אליעזר
זון הורקנוס דער איז אז איין גרובא דיא דא איז וואול פֿער-

קלייבט מיט קאלך דז זיא ניט קיין טראפֿן וואשיר איין שליבט · אזו פֿרגיסט ער
אויך קיין ארלייא פֿון זייבר תורה דיא ער האט גלערנט · רבי יהושע זון חנניה
וואל זייבר מוטר דיא אין האט גיוואונן ווען דא זיא אין טרוג דא באט זיא דיא חכמים
דז זיא דען בורא יתברך זאלטין ביטין דז דאז קינד זאלט איין תלמיד חכם ווערדין
דאש גישאך אונ׳ וואר אויך וואול מיט דעם קיסר דראן אויך שפריכט מן דרום דש
זיא אלי טאג גינגן פֿר דאז בית המדרש אונ׳ גאב דען קינדרן אופש אונ׳ אלר לייא
שוחד דז זיא זער זאלטין לערנן אונ׳ שפראך זאל אייערן מוטרן דאש אין דער
בורא יתברך האט בישירט זון דיא תורה לערנן דרום בשערט איר גאט יתברך
דז זיא דיין תלמיד חכם גיוואן · רבי יוסי הכהן דער איז איין חסיד · ער וואר
דער רבי יוסי הכהן דעם זיין וייב שטארב אונ׳ ליז אים קלייני קינדר אונ׳ אויך
דעם בית החיים דא וואר זיין וייב שוועסטר איין פילצילדא שפראך ער צו איר
גיא היים אונ׳ מאך דייבר שוועסטר קינדר צו עשין אונ׳ ער באם זיא צו אייבם
וייב · רבי שמעון זון נתנאל דער פֿארכט זינד · רבי אליעזר זון ערך איז אז
איין קוועל ברונן דר זיך שטערקט אונ׳ אימדאר צו קוועלט אזו מירט ער תורה פֿון
אים זעלברט · ער זאגט רבן יוחנן זון זכאי איר אלי רבי ווערין אלי חכמים פֿון
ישראל אין אייבר שאל פֿון אייבר וואג אונ׳ רבי אליעזר זון הורקנוס אין דער אנדרין
וואג שאל ער אייבר וואג זיא אל צו מול:

אבא שאול דער זאגט פֿון זיין ווענן ווערין אלי חכמים פֿון ישראל אין
אייבר שאל פֿון אייבר וואג · אונ׳ ווער רבי אליעזר זון
הורקנוס אויך דער בייא אונ׳ רבי אליעזר זון ערך אין דער אנדרין שאל ער אייבר
וואג זיא אל מיט דער תורה · דא זאגט צו אין איר רבי רבן יוחנן זון זכאי גיט אויש
אונ׳ בזעכט וועלכיש איז דער בעשט ווען דא צו זיך איין מענש זאל האלטין · רבי
אליעזר זאגט איין גוט אויג דז מייבט עש זאל איין מענש ביט העשין זיין אונ׳ זאל
אידרמאן וואל גינן וואש ער האט: רבי יהושע זאגט איין גוטיר חבר פֿון דעם [illegible]
זון מעשים טובים לערנט: רבי יוסי זאגט איין גוטיר שכן דער ביט מיט אייבם
קרינט: רבי שמעון זאגט אייבר דער זיך פֿאר הין בידעבקט וואש פֿון אייבם
ווערן קומין מאג אי ווען ער דיא זאך אן פֿאנגט: רבי אליעזר זאגט דער איין גוט

הערץ

הערץ האט׃ דא זאגט צו אין איר רבי רבן יוחנן זון זכאי מיר געפאלין וואול רבי
אליעזרש רידא זיא בישלישין אייער אלי רידא ווער איין גוט הערץ האט דער האט
דיא מדות אל אן אים׃ דא זאגט ער צו אין וועלכיש איז דער ביז וועג דא זיך איין
מענש דער פון פערין זאל׃ רבי אליעזר זאגט איין ביז אויג דז אייבר ביידין אונ׳
העשיג איז אונ׳ פר גונט דען לייטן ביז וואש אין גוט האט בישירט׃ רבי יהושע
זאגט איין ביזר חבר דא מאן ביזי מעשים פון לערנן׃ רבי יוסי זאגט איין ביזר שכן
דער מיט אירדמן קריגט׃ רבי שמעון זאגט אייבר דער דא אנטליהנט אונ׳ ביט
ווידר ביצאלט אייבר דער אייגם מענשין אב אנטליהנט אונ׳ ביט ביצאלט דאש איז
גלייך אז העט ערש דעם בורא יתברך אב אנטליהנט ווען דער בורא יתברך
נערט אויך איין איקליכן מענשין אם ראש השנה וויא פיל עש דאז יאר זאל האבן׃
ווען אים נוא דער רשע אב אנטליהנט אונ׳ ביט|ביצאלט זא בריכט ער אים וואש
אים דער בורא יתברך האט גנערט זא בישערט אים דער בורא יתברך אנדרש
דער ווארטין אז זיין גיבוט בישטיט וואש ער אים גנערט הוט אז דר פסוק שפריכט
ער אנטליהנט דער רשע אונ׳ ביט ער ביצאלט׃ אונ׳ דר צדיק דר בורא יתברך
דער דר בארמיט דען לייהר אונ׳ גיבט אים עש ווידר׃ רבי אליעזר זאגט איין ביז
הערץ דוא זאלשטו דיך דער פון פערין׃ דא זאגט צו אין איר רבי רבן יוחנן מיר
געפאלין וואול רבי אליעזרש רידא ווען זייני ריד בישלישין איר אלי רידא ווער איין
ביז הערץ הוט דר הוט די ביזין מידות אל אן אים׃ דיזיא פינף תלמידים איקליכר
זאגט דרייא ערלייא רידא׃ רבי אליעזר זון הורקנוס זאגט דיר זול זיין דיינש
חברש איר ליב זיין אז דיין זעלבשט זאלשטו אויך ביט בלד צורנן דש דוא
אים ביט אן זיין איר רידשט גלייך אז אובנערין אז דוא האשט דאז מן דיר אן דיין איר
רידט׃ אונ׳ טוא תשובה איין טאג פר דיין טוט דש איז אלי טאג ווען איין מענש זול
זיך פורכטן עש שטערב מורגן זא טוט עש אלי טאג תשובה׃ אונ׳ ווערם דיך
בייא פייער דען חכמים דש מייבט דוא זאלשט פון איבן לערנן׃ אונ׳ זייא גיווארנט
דז דו דיך ביט פר ברענגש אן איר קולין׃ דז דוא איר גיבוט ביט צו בריכשט׃
ווען איר בייסונג איז אז בייסונג דער פוקש דער האט שארפי שפציגי צין׃ אונ׳
איר שטעכונג איז אז שטעכונג דער עגדיש׃ אונ׳ איר גפסט איז אז פר גיפטונג

דער

דער פֿיפֿר גאטירי אוב אלאירי רידא זיין אז איין קול פֿייער דז דא ברעגבט און
ברעגבן אויך איר ריד אן דען דיא איר ניבוט ברעכֿין :

רבי יהושע דער זאגט דער דא ניבט עין הרע אין דיא לייט · אוב דער
זיך דען יצר הרע לושט ביצווינגן דש ער אים גאך פֿאלגט
אוב הוט דיא לייט אום זונשט פֿייבט דאש ציכֿט איז דען מעגשין פֿון דער וועלט
איזיין צייט קומט :

רבי יוסי דער זאגט דיר זאל ליב זיין דייגש חבר מאמן צו ביוארבן אז
דיין זעלבשט מאמן · אוב בירייט דיך זעלברט דש דוא תורה
לערגשט ווען זי ערבט דיך ביט אן פֿון דיין אבֿות וואלדוא ביט זעלברט לערגשט :
אוב אל דיין ווערק זאלין זיין לשם שמים :

רבי שמעון דער זאגט זייא ניווארבט אן קריאת שמע אוב אן דער תפֿילה
דז דוא צו רעכֿטר צייט אורשט אוב זא דוא דיין תפֿילה טושט
זוא זאלשטו דיין תפֿילת ביט טאן אז אייבר דעם איין זאך אישט אויך ניזעצט דיא ער
אליטאן טון מוז דער איילט זיך דר פֿון דש ער ש באלד אב קומט · דו זאלשט דיין
תפֿילה בכוונה טאן אוב לאבגזום אוב בעטליך פֿור דעם בורא יתברך אז דער
פסוק שפריכֿט ווען גוט איז איין דר בארמין אוב וויל דז מאן אין זאל בעטליך אן ביטין
עש ווירט לאבן אי ער זיך דר צורנט אוב הוט וילניבוד אוב ווארהייט אוב בידעבקט
זיך אויך דאז ביז אוב ברעבגט עז ביט אויך דיא לייט · אוב דו זאלשטו דיך זעלברט
ביט האלטין פֿאר איין גרושין רשע דז דוא וועלשט נידעבקין דוא העטשט צו פֿיל
גיזיבט דוא קאנשט ביט תשובה טאן אוב וואלשט פֿולעבט דיין ווילן האבן אויך דיזם
עולם דז זאלשטו ביט טאן דו זאלשט דיך אל גענן לאשין דונקין דוא האשט האלב
מצות גיטאן אוב גלייך האלביר עבֿירות אוב ווען דו גאך איין מצוה טושט זא איבר
וועגן זיא די עבֿירות אלזו שטיש דוא איארז ארין גאך מצוה אוב וויא מיכֿט דוא גאך
איין עבֿירה טושט זא איבר וועגן זיא דיא מצות :

רבי אליעזר זאגט זייא איילין צו לערבן תורה דש דוא וויש צו
עבטווערטין דען אין גלייבן דיא קשיות פֿראגין אויך
אובזיר תורה אוב אויך אובזר אמונה : אוב וויש פֿור וועם דוא ערביטשט · אוב

ער

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn822022710/phys_0024

ער איזט וואר האפטין. דר אייבשטר דייבר ווערק דז ער דיר וואל ביצאלט לון דייבר ווערקן:

רבי טרפון

דר וואר דר דא וואלט אויז גין אין זיין פעלד אונ וואלט זיין ווייןגארטן זעהן ווען ער וואר גאר איין גרושר עשיר אונ ער גינג. דורך איין בוים גארטן דר וואר אייניש אנדרן דען האט מן וילאופט דרויז גשטולן דר שפראך איך וויל דען גארטן היטן אונ ווען איך דיבן בגרייף דען דר מיר מיין אופש ביאט דען וויל איך דר טרענקן אין אייבם זאק. דא גינג רבי טרפון דורך דען זעלבין גארטן אין גידנקן אונ לערנט מיט אים זעלבירט אונ גריף אן אייבם בוים מיט אופש דא פיל דאש אופש הראב דא מאכט ייענר ער ווער דר גנב דר אים דש אופש האט גנומן אונ טעט אים איין זאק איבר זיין לייב אונ וואלט אין דר טרענקן. דא שריא ער וויא מיר טרפון דש איך בין דער צו קומן דש מן מיך וויל דר טרענקן דא דאר שראך ייענר דא ער זיך בע בט טרפון. אונ ליש אין אויז דען זאק אונ באט אין מחילה ווען ער האט אין ביט גקענט דא וייבט רבי טרפון אל זיין טאג. אונ שפראך איך האב ורלורן מיין לערנן דרום דש איך האב הבאה גיהט פון מייבר תורה איך זאלט אים איאל מיין ממון האבן געבן אונ זאלט מיך ביט האבן גיבעבט. דר זעלבג רבי טרפון דער זאגט דיא טעג דיא איין מענבש לעבט דיא זיין קורץ אונ דיא מלאכה איז גאר פיל דש מן זאל לערנן אונ מצות טאן. אונ די ערביטר זיין טרעג דז זיא ביט זיר ערביטן. אונ דר לון פון דר מלאכה איז פיל אונ דער בעל הבית דריבגט דיא לייט דש זיא מלאכה זאלן טאן דא: איז דר בורא יתברך דר ווארבט ישראל דז זיא זאלן תורה לערבן אונ מצות טון ער זאגט באך מיא דוא קאבשט דיא מלאכה ביאר פון ברענגן דש דוא דא תורה קאבשט גאר אויז לערבן אונ טון. דוא זאלשט אויך ביט גידענקן זיבט איכש ביט פון ברענגן קאן זא וויל איכש ביט אן היבן איך וויל גאבץ מישין גין. דא: זאלשטו ביט טאן דוא זאלשט לערבן דש מייבשט דז דוא קאבשט. לערשטו פיל תורה זא גיבט מן דיר פיל לון. אונ וויש דען געטין לון דש מן גיבט דען צדיקים אים גן עדן:

פרק שלישי

עקביא זון מהללאל דער זאגט לוגא אן דרייארלייא זוא קאנשטו ניט קומין צו קיין ארלייא זינד וויש פון וואנין דוא בישט קומן · אונ וואו הין דו ווערשט גין · אונ פר וועם דו ווערשט הער נאך געבן רעכט אונ רעכנונג · פון וואנין בישטו קומן פון איינם אונזויברן טרופפין · אונ וואו הין ווירשטו גין צו שטאט דער ערדין אונ ווארם אונ מאדין אים קבר · אונ פער וועם דו הער נאך ווערשט געבין רעכט אונ רעכנונג פר דעם דר דא איז איין קויניג איבר אלי קויניג הקדוש ברוך הוא · ווער אן דיא דרייא ארלייא גדענקט דער קאן זיך וואל היטן פר זינדן:

רבי חנניה דער וואר דער געגשט נאך דעם כהן גדול ווען עצווש ווער דעם כהן גדול געשעהן דש ער ניט העט קוינן דיא עבודה טון אים בית המקדש אם יום כפורים זא העט ער אן זיין שטאט גדינט · דער זאגט זייא ביטן אום ורִיד דיש מלכות דא דו אונטיר אים זיצט דש עשא אים וואל גיט · ויא וואל דז עש גים זיין ווען ווער ניט דא: דז מאן זיך מוש פורכטן פור דר שררה דא מאן אונטר אים זיצט · דא פר שלענד איין מענש דש אנדיר לעבנדיג · ווער דען אנדרן איבר מאכט דער געם אים דש זיין:

רבי חנניא זון תרדין דער זאגט צווין דיא בייא אננדר זיצן אונ רידן ניט פון דברי תורה. דש היישט געזעש דער שפעטיר אז דער פסוק שפריכט אונ אין געזעש דער שפעטיר ניט ער איז געזעשן ווען בייערט אין גוטש תורה איז זיין בגערונג · אונ צווין דיא מיט אננדיר רידן דברי תורה דיא שכינה רואט בייא זיא אז דער פסוק שפריכט דען זיא רידן פורכטיר גוטש איין מאן מיט זיינם געזעלן אונ ער פר נמש גוט אונ הורט עז אונ עש ווערט אן געשריבן אין בוך דער גידענקניש צו פור אים צו דען פורכטר גוטש אונ צו דען דיא דא גידענקין זיין נאמן · דא פון הורן מיר בייארט צווייא דיא מיט אננדר רידן דברי תורה דא איז די שכינה בייא אין איז · אביר ווען אייבר איין זיצט אונ לערנט תורה

פון

Universitäts Bibliothek Rostock http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn822022710/phys_0026

פֿון וואנן זעהן מיר דאש דש אים דער בורא יתברך גיבט לון דרום אז דער פסוק
שפריכט דער דא זיצט איין אונ' לערנט תורה דער זול ווארטן נאך דעם לון דען
בורא יתברך הוט גיווארפֿן אויף אין:

רבי שמעון דער זאגט דרייא דיא דא עשין אויף איינם טיש אונ' רידן
ניט בון דברי תורה דאש איז גלייך אז עשין זיא פֿון דען
קרבנות דיא מן ברענגט צו דער עבודה זרה אז דער פסוק שפריכט אל דיא טיש
זיין אל פֿול שפייאונג אונ' קוט דא מן ניט רעט פֿון דעם בורא יתברך. אבר
דרייא דיא דא עשין אויף איינם טיש אונ' רידן דרויף דברי תורה דאז איז גלייך אז
עשין זיא פֿון טיש דש בורא יתברך אז דער פסוק שפריכט אונ' ער רידט צו מיר
דאז איז דער טיש צו פֿור גוט. אונ' דאז וואש דאז מזבח דרויף מן דיא קרבנות
בראכט דא מיט ווארדן אין אירי זינד פֿר געבן דש היישט גוטש טיש. אונ' זא מיר
נון בעוונות הרבים קיין מזבח האבן זא איז עש דער טיש דא מן אויף אישט אונ'
פֿון דברי תורה רעט אונ' גיבט אויך דען עניים דרויף צו עשין דאש איז איצונט
אונזר מזבח דא מיט אונז אונזר זינד ווערט פֿר געבן:

רבי חנניה בן חכינאי דער זאגט דער דא ליגט בייא נכט אונ' וואכט אים
בעט אונ' ניט לערנט. אדר דער דא מישגט זיין הערץ
אום זונשט אונ' לערנט ניט. גשיכט אים דרום עפוויש זא הוט ערש זעלברט פֿר
שולדיגט אן זיינם לייב:

רבי נחוניא בן הקנה דער זאגט אל דער דא אבטפֿאנגט אויף זיך צו
ליידן יאך פֿון דער תורה דער ווערט בשירמט פֿור יאך
דיש מלכות. דז אין דיא שררה לושט מיט גיאך זיצן אונ' ווערט אויך בשירמט
פֿר יאך דאש דרך ארץ דז ער ניט דרף הערטיקליך צו ערביטין אום בערונג וועגן
זיין מאון אישט געבענש: אונ' אל דער דא אב ריישט יאך דער תורה פֿון אים
אויף אים ווערט בשירט יאך פֿון דעם מלכות אונ' יאך דרך ארץ. אונ' אישט
אלש להפך:

רבי חלפתא בן דוסא איין מאן דאז דורפֿש פֿון חנניה דער זאגט
צעהן דיא דא זיצן בייא איין נבדר אונ' לערנן תורה

דיא שכינה איז בייא אין אז דער פסוק שפריכט גאט דער שטיט אין זאמילונג
גאטש דיא דא לערנן תורה · פון וואנן ווישן מיר ווען פיר תורה לערנן אז דיא
שכינה אויך בייא אין איז אז דער פסוק שפריכט אובטר דיא גאטליכן לייטן דיא
דא רעכט ריכטין רעכט ער: אונ פון וואנן ווישן מיר פון דרייאן אז דער פסוק
שפריכט אונ זיין זאמלונג פון דרייאן דיא דא תורה לערנן אויך דיא ערד האט
ער גגרונטפאשט זיא · פון וואנן ווישן מיר פון צווייאן אז דער פסוק שפריכט
דען זיא רידטן פורכטר גאטש איין מאן צו זיינם גיזעלין אונ ער פר ניאמט עש גאט
אונ הירט עש אונ עש וואורד גשריבן אין בוך גידעכניש צו פור אים צו דען
פארכטר גאטש אונ צו דען דיא דא גידענקין זיין נאמן: אונ פון וואנן זעהן מיר
אפילו איינר · אז דער פסוק שפריכט אן אלי שטאט דא איך מאך גידענקן מיין
נאמן איך וויל קומן צו דיר אונ וויל בענשן דיך:

רבי אלעזר זון יהודה דער זאגט גיב דורך דאש בורא יתברך ווילן צדקה
פון דעם זיינן · ווען דוא אונ דש דיין איז זיין · אלזו וינדן
מיר אויך בייא דוד המלך דו ער וויל גאלד אונ זילבר גאב אין דאש בית המקדש אונ
אנדרי ישראל אויך דא זאגט ער פר גאט יתברך · ווען פון דיר איז עש אונש אלש
קומן אונ פון דעם דש דו אונז הושט בישירט פון דיינר הנט דא ער פון האבן מיר
עש דירש געבן:

רבי יעקב דער זאגט דער דא גיט אין וועלד אונ לערנט אונ הירט אויף
פון זיינם לערנן מיט דברים בטלים אונ שפריכט וויא גאר
איין שיין בוים איז דאש אודר וויא גאר איין גוטר אקיר איז דאש: גישיכט אים
עבנוש זא איז ער שולדיג אן אים זעלברט דש ער זיך פר וואר לושט הוט ווען דיא
מיל דז ער לערנט זא פערכט זיך פור אים אלאון גיהויאר · אונ ווען ער אויף הירט
צו לערנן זא רייצן זיא אן אין:

רבי דוסתאי זון ינאי דער זאגט פון וועגן רבי מאיר דער דא פער
גישט איין ריד פון זיינם לערנן דען גלייכט דער פסוק
אז ווער ער שולדיג אן זיינם איינגן לייב אז דער פסוק שפריכט בייערט זייא
הויטן צו דיר אונ ביוואר דיין לייב זיר דש דוא ניט פר גישט דיא רידא דיא דא
האבן

האבן גיזעהן דיין אויגן דא מאן דיא תורה גאבא איז דיר זיא ניבוט צו לערנן · מאן
עש גיזיין אפילו ווען אים דש לערנן צו שטארק אונ צו פיל ווער דש ערש ניט אלש
קינט גידענקן זאלט ער דענוכט חייב זיין · דרום שפריכט דער פסוק היט דיך
דש זיא ניט אב קירן פון דיינם הערצן דא פון הירן מיר דש ער ניט חייב איז עש
זייא דען דז ערש נאכץ אב טוט פון זיינם הערצן דז ערש ניט בינערט צו גדענקן:

רבי חנניא · בן דוסא דער זאגט אל דער דא זיינן פארכט אין ווען דיא
חכמה איז דז ער זיך היט פר זינדין · אין ווען אין זיין
תורה ווייזט דיש זעלבינן חכמה בישטיט · אבר ווער דא ניט נאך זיינר חכמה
מיא ווען נאך פארכט זיינר זינד דש ער זיך ניט היט פר זינדין נאך דעם ער
גילערניט האט דש זעלבינן חכמה דיא קאן ניט בישטין · ער זאגט נאך
מיא אל דש זיין ווערק מיאריין ווען זיין חכמה אונ זיין תורה דש ער מיא מצות
אונ מעשים טובים טוט ווען ער גילערנט הוט דיז זעלבינן חכמה בישטיט אים
אונ אל דש דר זיין חכמה איז מיא ווען זיין מעשים טובים דש ער ניט מעשים טוט
נאך דעם ער גילערנט האט דיז זעלבינן חכמה פון תורה מאן ניט בישטין · ער
זאגט נאך מיא אל דער דען לייטן וואול גיפאלט · דער גיפאלט דעם בורא
יתברך אויך וואול אונ אל דער דען לייטן איבל גיפאלט דער גיפאלט דעם בורא
יתברך אויך איבל:

רבי דוסא בן הרכינס דער זאגט ווער זיך דריין גיוויינט דש ער לינט
איבר דיא צייט דש מן קריאת שמע אורט · אונ דער
זיך פילט איבר טיש אונ טרונקין ווערט · אונ דער דא פיל רעט מיט יונגן
קינדר אונ אין התחבולות פור זאגט · אונ דער דא זיצט בייא זאמלונגן דער עמי
הארצות אונ דער דא שטעין אם פלאץ שטיט אונ רעט דברים בטלים דאש ציכט
איש דען מענשין פון דער וועלט אי זיין רעכטי צייט קומט:

רבי אליעזר פון בערך מודעי דער זאגט דער דא פר שוועכט
דיא קרבנות דז ער ניט בקדושה אונ בטהרה דער
מיט אום גיט אונ דער דא פר שמעהט דיא ימים טובים דש ער אים חול המועד
מלאכה טוט דיא ער ניט זאל טאן · אונ דער דא פר שטירט דיא זכרהייט פון

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn822022710/phys_0029

פרק שלישי

אברהם אבינו דש ער זיך אדר זייני קינדר ניט יודשין לאסט אונ׳ דער דוא מאכט
פירוש אויף דיא תורה צו שאנדין אונ׳ צו בושהייט · אונ׳ דער זיין חבר פר שעמט
פור דען לייטן וויא וואול דש ער האט אן אים תורה אונ׳ מעשים טובים דענוכט
האט ער ביאר חלק לעולם הבא:

רבי ישמעאל דער זאגט זייא לייכט פערטיג קיגן דען הייבט מאן דער
איבר דיך איז גיזעצט דש דוא זיין ווילן טושט · אונ׳ זייא
גיזעגפטיג אונ׳ ווילינ קיגן דער הער שאפט אבדרש זיא וואורפן דיר עלילות
אויף · אויך מייבט עז זייא לייכט פערטיג צו תורה אונ׳ מצות דיא וויל דוא נאך
בישט אין אן פאנק אונ׳ יונג אונ׳ שטארק דר וויל דיא דו עז קאנשט גיטון זא ווערש
עז דיר גיזעגפט אין דער עלטיר: אונ׳ אנטפאנג איגליכש מענש גיטליכן:

רבי עקיבה דער וואר פירצינ יאר אלט דא ער אן הוב צו לערנן אונ ער
וואר דער גרעשט תלמיד חכם דער אין זיין צייטן וואר
דער זאגט דער פיל שערצט מיט פרויאן · אונ׳ בקלות ראש גיט דאש גיוויגט
דעם מענשן צו זנות · מסורת דש מאן ווישין אום דיא ספרים שרייבט · דש
איז איין צוינא צו דער תורה ווען דריבן שטיט גישריבן וויא פיל דער פסוקים זיין
אונ׳ ווערטיר אונ׳ לעטירש דאש מן ניט זאל דר פון אב ברעכין אדר צו זעצין ·
מעשר דאש איז איין צוינא דער דא ביווארט דען עושר אז מיא אייבר מעשר
גיבט אז רייכיר ער ווערט: נדרים דיז אייבר גיבט עצוש צו מיידן דש איז איין
צוינא דער שיידונג דש ער זיך שייט אונ׳ הוט פר עבירות · איין צון דער דא
ביווארט דיא חכמה דאז איז שוויגן אז שלמה המלך האט גיזאגט אויך איין נאר
דער דא שווייגט דען האלט מן פר וויז · נאך טיגליכיר אישט דאש איין וויזר
שווייגן זאל · ער זאגט נאך מיא גיליבט איז דש מענש צו דעם בורא יתברך דאש
ערש הוט בישאפין אין איי בם פורם אונ׳ ניט מיט ווארטן אז ער זונשט אבדר דינג
האט בישאפין אונ׳ וואש מן אין אייבם פורם מאכט דראן לינט אייבר זיין פלייס ·
איין איבריג ליב שאפט אישט דעם מענשן ווארינצו ווישן פון דען בורא יתברך דז
ער אין הוט בישאפין אין גאטש פורם אז דער פסוק שפריכט ווען אן פורים גישט
הוט ער בישאפין דש מענש: זיא זיין גיליבט ישראל צו דען בורא יתברך מיא

מען

ווען אנדרי פֿעלקיר דש זיא זיין גיהיישן זיין קינדר · איין איבריגי ליבשאפֿט אישט
אין ווארן צו ווישן דז זיא זיין גיהיישן גוטש קינדר אז דער פסוק שפריכֿש קינדר
זייט איר צו גוט אייערים גוט זיא זיין גליבט ישראל צו דעם בורא ית׳ מיא ווען אנדרי
פֿעלקיר דז אין אישט ווארדן געבן איין גלושטיג כלי איין איברינג ליב שאפֿט אישט
אין ווארן צו ווישן דש אין אישט ווארדן געבן איין גלושטיג כלי דא דער עולם איז
מיט בישאפֿין ווארדין דאז איז דיא תורה גלייך אז איין מייבשטר דער דא האט איין
טאבֿיל דריבן זיכֿט ער אלר לייא וויא ער שין גיבייא זאל מאכֿין יאזו הוט אויך דר בורא
ית׳ברך בישאפֿין דיא וועלט מיט דער תורה אונ׳ דיא האט ער ישראל געבן אז דער
פסוק שפריכֿט ווען לערבונג גוט הון איך געבין צו אייך מיין תורה זולט איר ניט
פֿער לאשין אבר ווען אייבר סחורה קויפֿט זא בימט אייבר דאש געלט דער אנדר
דיא סחורה אבר ווען איין חבר דען אנדרין לערנט איין ספֿר אום דאש אנדיר זא
האט איקליכֿר צוויא ארלייא · אלש דז מן טוט אים עולם דאש זיכֿט דער בורא
ית׳ברך אלש אונ׳ דער גיוואלט איז אידראאן געבין דש ער מאג טאן גוטא אדר ביז
אונ׳ דער בורא ית׳ברך ריכֿט דיא וועלט נאך דען בעשטין מעשים דיא זיא טובין
בייא טאג אונ׳ דש רוב פֿון דען פֿעלקיר דיא טובן ניט אזו פֿיל זינד בייא נאכֿט אז
בייא טאג דיא ריכֿט ער בייא נאכֿט זולט ער אבר ישראל ריכֿטין בייא נאכֿט דאש
זיא ניט פֿיל מצות טואן אונ׳ דיא פֿעלקיר בייא טאג זא זיא פֿיל עבירות טואן זא
קונט דיא וועלט ניט בישטין · ער זאגט נאך מיא וואש איין מענש טוט דאש
איז אלש געבן אין איין בורגשאפֿט דיא נשמה איז ערב פֿער דען לייב זויבט דער
לייב זא מוז דיא זיל מיט אים ליידן אין ייעניר וועלט אונ׳ דאש גארין איז גישפרייט
אויף אל דיא לעבינדיגין אז איין גארין דא מן מיט טיר אדר פֿיגל פֿאנגט אונ׳ ווירט
אידראן אין דש טויטש גארין גיפֿאנגין אונ׳ מוזן אלי שטערבין אונ׳ דער קראם
איז אופֿן אידראאן מאג קויפֿן וואש ער וויל · דאש מייבט מן אידראן אויף
דיזר עולם לושט טון וואש ער וויל · אונ׳ דער קרעמיר בורגט אידראאן אונ׳ דיא
טאבל אישט אפֿן אונ׳ דיא האנט שרייבט שטעץ דריין וואש אידראאן טוט אונ׳
בורגט אונ׳ דיא גבאים דיא דער קרעמיר דריבט האט גיזעצט דיא גין שטעץ אום
אונ׳ מאנין דאש געלט איין פֿון דען לייטן עז זייא דז איין מענש האט גיבארגט מיט

פרק שלישי

פר בוסטים מוטא אונ זיא האבן וואלאין דא זיא זיך אויך פר לאשין דש זיא ביאן
פארלטין נאך קיינם נישט פארין לאשין. דאז איז דער בורא יתברך דר דריבר
האט גיזעצט מלאכים דש זיא זולן דיא שולדא פון דען לייטן איין פאדרין אונ דאש
גירייכט איז איין וואר הפטין גירייכט זי טובן ביאגן אוברעכט אונ עז איז אלש ברייט
צו אייבר סעודה ווער אם פרייטאג ביט קאכט דער האט אם שבת נישט צו עשין
ווען ער טארש אם שבת ביט קאכין אזו אישט אויך דיזר עולם פר יענם אויך איז
עש גלייך אז איין מלך דער דיא לייט ברייט צו זויבר סעודה אונ ער זאגט אין ביט ווען
ער דיא סעודה וויל מאכין. דא וויזין רייכטין זיך דרויף אונ צירין קליידר אונ
ברייטן זיך אלי טאג דר צו ווען דער מלך נאך אין שיקט ארביצליבן. דש זיא ברייט
זיין אבר דיא נארין דיא זיך ביט דרויף גירייכט האבן ווען נוא דער מלך נאך אין
שיקט זא אישט פר זומט אונ קעבן זיך גיאר צירן אין דער וייל אונ מוזין אזו
אובגזייבר פר דעם מלך קומין זא זעצט דער מלך דיא גיצירטין אובן צו אים אן זיין
טיש אונ דיא אונגיצירטין לושט ער נין אז דיא הובט אונ אכט אירר גישט אזו אישט
אויך דיזר עולם פר ייעבר וועלט דרום זאל אידרמאן גיווארנט זיין אויך איז עש
גלייך צו לייטן דיא מן פרייט צו אייבר סעודה דיא נין אלי גלייך צו אייבר טירין איין
אונ ווען מן זיצט צו טיש זא זעצט מן איקליכן נאך זיינן ווירדן אזו שטערבין זיא אלי
גלייך אונ זא זיא דורט הין קומין זא זיצט מן אויך איקליכן נוך זיינם מעשים דיא ער
אל היא האט גיטאן:

רבי אלעזר זון עזריה אין זיין צייטן וואלט מן איין נשיא זעצין נעבן רבן
גמליאל. דא וואר קיינר אובטר ישראל דער דוא וואר ווירדיג
צום נשיא צו זעצין אז ער אונ האט קיין פעל בייארט דאש ער צו יונג וואר ווען מן
זעצט קיין צו אייבם נשיא דען ער וואר זיביצין יאר אלט. דא מאכט אין דער בורא
יתברך אין אייבר נאכט גרייז גרוא אז ווער ער זיבנצין יאר אלט. דא זעציט מן אין
צו אייבם נשיא. דער זעלביג רבי אלעזר דער זאגט וואו ביט אישט תורה דא איז
אויך ביט דרך ארץ דען וויל ער ביט תורה לערבן קאן זא זאש ער אויך ביט וויא ער
זיך מיט דען לייטן הלטן זאל. דער דא ביט קאן דרך ארץ דער קאן אויך ביט תורה.
וואו ביט איז חכמה דא איז אויך ביט בורכט גוטש וואו ביט איז בורכט גוטש דא איז

אויך

אויך ניט חכמה · וואו ניט איז זין דא איז אויך ניט פֿר נומֿט וואו ניט איז ור נומֿט
דא איז אויך ניט זין וואו ניט איז איין בארונג דא אישט ניט תורה ווען ווער ניט צו
עשין הוט דער קאן ניט לערנן וואו ניט איז תורה דו איז אויך ניט בארונג ווען דיא
תורה ביוואורנט איינם זיין מאזון · ער זאגט נאך מין אל דער דש זיין תורה אישט
מין וועלן זיין ווערק דאז ער ניט טוט מעשים טובים נוך דעם לערנן דאז ער האט
געלערנט · דער איז גלייך צו איינם בוים דער דא הוט ויל צווייג אונ' וויניג ווארצלן
אונ' איין גרושר ווינט קומט אונ' רייזט אין אויז דר ערדן אונ' קירט אים דז אובערשט
צו אובירשט אז דר פסוק שרייבט אונ' ער ווערט זיין אז איין בוים דער דא אישט
אויך איינם וויטן פלון אונ' ניט ער זיכט קיין גוטש אונ' ער רואט אין דער דורקאייט
אין דר וואושטנייא אין איינם דוירן ורזאלצן לאנד דא ניסט וואקשט דז דא איז ניט
ביזעצט מיט לייטן · אבר אל דער דאז זיין ווערק זיין מין ווען זיין תורה דאז ער מין
מעשים טובים טוט ווען די תורה די ער געלערנט הוט · צו וואש איז ער גלייך צו
איינם בוים דר דו הוט וויניג צווייגן אונ' ויל ווארצילן אונ' וויא וואל דאך קעמן אל דיא
ווינד די אין דר וועלט זיין אונ' וויאטן אין אן זא קונטן זיא אין ניט ור וואגן פֿון זייבר
שטאט אז דר פסוק שרייבט אונ' ער ווערט זיין אז איין בוים דר דא איז געפלאנצט
בייא דען וואשיר אונ' אויך די בעך ער שפרייט זיין ווארצילן אונ' ער אכט ניט דש
די קומט דיא היץ אונ' זיין בלעטיר זיין געצוויינט אונ' אין דען דוירן יארן דארף ער
ניט צו זארגן אונ' ניט ער ווערט אבגיטאן פֿון צו טראגן אופש :

רבי אלעזר בן חסמא דער זאגט די קינן דאז ווארן דיא קרבנות דאש
די וריאן בראכטן ווען זיא אויז דער קינד בעט גינגן :
אונ' דיא רעכינונג פֿון וועלכן טאג זי דיא ורוין זולן היבן צו צילן ווען זיא פֿון אין
טוט דאש דם נידות ריינן דאז זיין די הערבשטן הלכות אין דער גמרא · רעכונגן
דער תקופות וויא דיא זון אונ' מון אירן גאנג האבן אים הימל · אונ' דיא לעטריש
דיא מן נענט אבגדר רעכינט דאש אייבש אזו ויל האלט אין דער צאל אז דאש אבדיר
דש הייסט גימטריאות דאז זיין גלייך אז דיא ברעקליך פֿון דער רעכטן חכמה :
ווען מן קומט דער בעצו דער רעכטן חכמה :

סליק פרק שלישי

פרק רביעי

בן זומא דער וואר שמעון בן זומא · עש ווארין וויל שמעון דרום הישאן
אין בן זומא דאז מאן אין דר ביי ז״אלט קענן דער · זאגט וועלכר
היישט איין חכם דער דא לערנט פֿון אידרמאן אוז ור שמעכֿט ביאנט אפֿילו אייבר
דער דא יונגר אודר שלעכט איז ווען ער · אז דער פסוק שפריכט פֿון אלין דיא
איך האבן גילערנט דא פֿון בין איך ווארדן קלוג · ווען איך הוב מיט אידרמאן גירעט
אויז דייבר תורה אזו האט גיזאגט דוד המלך · וועלכר היישט איין גבור דער דא
צווינגט זיין יצר הרע ווען דער יצר הרע ווערט גבורן מיט דעם מענשן זא קומט
דער יצר טוב אין דעם מענשן ווען ער דרייא צעהן יאר אלט ווירט · זא איז דער
יצר הרע אין אים ור אלט אוז דער שטארט דרום מוז איין מענש גאר שטרק זיין
דאש ער זיין יצר הרע בצווינגט אז דער פסוק שפריכט אייבר איז בעשר דר דא
ווארט לאנג אין ער זיך דער צורנט אין ווען איין שטרקר · דער דא גיוואלטן איזאן
זיינם יצר דער איז בעשיר ווען אייבר דר דא בצווינגט איין שטאט · וועלכיר
היישט איין עשיר דער זיך ורייט אן זיינם טייל אוז לושט זיך ביגונן מיט דעם דאש
אין גאט יתברך הוט בישירט אוז בייט נאנט אום דאז זיין אז דר פסוק שפריכט
ערביט דייבר הענד דאש דו דער פֿון טושט עשין זא וואל דיר אוז עש ווערט דיר
גוט זיין · וואל צו דיר אין דעם עולם דש דוא דיך הושט גנערייט מיט דיינם חלק ·
אוז איז שט דיר גוט אין יאבים עולם דז דו ביאנט הושט גיבייט אום דאז זיין · אוז
הושט ניט גישטנדן נאך אוברעכֿטן גוטא · אביר ווער זיך ניט לושט ביגונן דער
הוט עש ביאר גוטא אין דיזם עולם אוז אין ייענים עולם · איז ער איין עשיר זא
דונקט אין ער האב דעבוכֿט וויגין אוז שטיט בוך גילט וואו עש אים זאגן ווערדן
דש מוש ער אך אבטגילטן אין יענם עולם איז ער דען איין ענוי זא הוט ערש צו
בֿור אויז ביט גוטא אין דיזם עולם · אוז ער גידענקט אים ווארום אין דער בורא
יתברך הוט ארים גמאכֿט אין ווען אנדרי לייט זא מוז ערש אין יענם עולם אויך
אבטגילטן אוז זיין ענוית ביאט אים זיין עבירות ביט אב · ווען וועלכֿיר ענוי זיך

לושט

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn822022710/phys_0034

דעם בורא יתברך אום דז וויבן דז ער אים הוט בשערט
לושט ביבון אונ דאנקט דעם בורא יתברך אום דז ער אים הוט בשערט
דעם ווערדן זיין זינד אב גיבוזן אין דיזם עולם. וועלכיר היישט אן גיאירטר דער
די לוייט אירט דען אירן די לוייט ווידר אז דער פסוק שפריכט די מיך אירן די וויל
איך ווידר אירן. אונ די מיך ור שמעהן די זאלין ווערן ור לייכטרט:

בן עזאי

דער וואר שמעון זון עזאי אונ מן נענט אין אויך בן עזאי דאש מן
וואושט וועלכין שמעון מאן מיינט אונ ער וואר דיש אובן גינענטן
שמעון זון זומא חבר. אונ זיא שטארבין ביידי יונג איזי רבי הישן אונ זי וואַרן דיך
גרושי תלמידי חכמים דש מן איר ריד הוט אויך אן גשריבן. דער זעלבין שמעון
זון עזאי דער זאגט לאַף צו איקליכר מצוה די דו זיא טושט ויא וואל זיא קליין איז גלייך
אז צו אייבר גרושי מצוה. אונ ולייך אך פֿון אייגר קלייני עבירה אז ור אייבר גרושי
עבירה: וועַן איין מצוה ברענגט די אנדיר מצוה. אונ איין עבירה ברענגט אך
איין אנדרי עבירה. וועַן דער לון פֿון דער מצוה דאש אישט איין אנדיר מצוה
די אים דער בורא יתברך צו שיקט דיא גוך גרישר אישט וועַן דיא אירשט דז ער
אלזו ויל מצות טוט אונ מן ביצאלט אימש דען מיט אנבדיר. אונ דער לון פֿון דער
עבירה די ער פֿור הוט גיטאן דאש אישט איין אנדירי עבירה דיא מן אים צו פֿינט
די דו גרושר אישט וועַן דיא ערשט דש ער אואדר טוט עבירות דו בימט מן אימש
דען מיט אנבדיר אב. ער זאגט באך מין דוא זולשט קיין מענשין ור שמעהן ויא
שלעכט ער איז. דוא זאלשט אויך ניט אויף ציהן קייבר לייא ריד מן דיר זאגין ויל
דאש דוא וועלשט שפרעכין וואש זול עש מיר דאז צו הירן. וועַן עש איז קיין
מענש זא שלעכט עז קומט זיין צייט דאז מן זייבר בידארף: אז איין מאל דו וואר
איין גוי איין הירט אונטר ישראל דען שלוגין זיא אונ טעטן אים ויל גוות אן. דער
וואורד דער נוך אפֿיר אונ וואלט אלי יהודים פֿר דערבן. דא טעט דער בורא
יתברך איין צייכין דאש עש ניט גשאך. אונ עש איז קיין ריד דיא קליין מאן
גזיין זיא האט איין שטאט דא צו זיא בוזן איז דרום זול מן אל דינג צו הירן:

רבי לויטס

איין מן פֿון יבנה דער זאגט גאר זער זייא בידיר גימוט אונ
דעמהפֿטיג די איקליכם מענשן. וועַן דיש מענשן
האפֿונג אונ זיין הירשאַפֿט דאז ווירט אל די ווארם דיא עשן דאז מענש ווארם

זול עז דען הירשאפֿט אונ הופֿירט טרייבן :

רבי יוחנן זון ברוקה דער זאגט דער דא פֿר שוועכֿט דען נאמן פֿון דעם
בורא יתברך אונ טוט הייאליך עבֿירות אונ דיא לוייט הלטין אין
פֿר פֿרום דען צאלט מן אים פֿן ווערליך עפשייא דש ערש טוט אין ניפֿערליך אדר דז
ער טוט מוט ווילן. זא ער זר שוועכֿט נאמן דיש בורא יתברך זא בורנט מן אים ביט
דיא זיבד אז איין אנדרי זיבד :

רבי ישמעאל דער זאגט דר דא לערנט תורה ביט אום דיש ווילן דז ער
ויל פֿר באש לערנן אונ וויל דא מיט געלט געווינן · אדר
דרום דש מן זול אין רבי הייסן דען ווערט צו גפֿינט דז ער זילכֿי לייט לערנט אונ
בור באס לערנט · אים קומט אבר ביט צו דז ער מצות אונ מעשים טובים טוט ·
דעבוכֿט זאל ער לערנן וויא וואל ערש איצובט ביט טוט לשם שמים זא קומט עש
דענוכֿט הין בוך דש ערש טוט לשם שמים אונ אל דער דא לערנט אום דאש ווילן
דש ער דיא מצות זול טון דעם ווערט צו גפֿינט דש ער זעלברט לערנט אונ אנדרי
פֿר באס לערנט אונ דער צו מצות אונ מעשים טובים טוט :

רבי צדוק דער זאגט ביט דו זולשט מאכֿן דיא תורה אז איין קרון צו זיין
גיאכֿפֿרט מיט איר · דז דו וועלשט לערנן דרום דאש מאן
דיך זאלט רבי הייסן · אונ אויך ביט אז איין האק דא מיט זיך איין מענבש איין האלץ
האקיר ניגירט דז דו וועלשט לערנן דער וואָרטן דש דו דיך ווילשט דר מיט נבירן
וויא דען מן זאל לערנן תורה צו טון גָטש גיבוט אונ זיין היילגן נאמן צו דער קענן
אונ ביט פֿון אנדירש וועגן. אונ אזו הוט הלל גיזאגט דער דא דיבט אום ווילן דער
קרון פֿון דר תורה דש מייבט דש ער וויל קוישטליך גיהלטן זיין דר פֿורט פֿון דער
וועלט אוועק · אונ ווער דא הוט הנאה פֿון קרון דער תורה דער פֿר ווירפֿט זיין
לעבן פֿון דיזם עולם פֿר זיינר רעכֿטן צייט :

רבי יוסי דער זאגט אל דר דא אירט די תורה דז ער זי לערנט איין תלמיד
דר דא וואל לערנט אונ ורום איז אדר דז ער קיין ספֿר לינט אויף
איין שטול דש מן דרויף זיצט אדר אויף איין בעט ; אדר ביט לינט איין ספֿר אויף דש
אנדיר דש ביט דרויף ליגן זול · אדר מיט אנדרי זאכֿין דיש גלייכֿן דש ער דיא
תורה

תורה ערט ווער זיא דו מיט אירט דיש זעלבין לייב איז אויך גאירט פֿון דען לייטן
אונ׳ אל דר דא ור שווילט דיא תורה אונ׳ ביט איז גיווארבט אן דיין זאכֿן דיש זעלבין
לייב אישט אויך פֿר שוועכֿט פֿר דען לייטן:

רבי ישמעאל דער זאגט ווער זיך זעלברט ור מייט צו גין אין דש גריכֿט
אונ׳ מכֿט איין פשרה מיט זיינם חבר אונ׳ קריגט ביט
נערן דר רייֿשט אב פֿון זיך וייבט שאפֿט אונ׳ ראב• אונ׳ אייד פֿאלש ווען זיא מיט
אבגדר צו משפט קומן זא גווינן זיא קריג אונ׳ וייבטשאפֿט צו זאמן• אונ׳ איקלכֿר
טעבת וויא ער קאן אונ׳ מאג דז ער רעכֿט ווילגווינן אונ׳ שווירט אייבר דען אנדרין
פֿאלשי שבֿועות מיט ווילן דז ער מאג זיינם חבֿר אובן ליגן• אונ׳ אובטר וייל וויבט
אייבר ער האב רעכֿט אונ׳ שווירט דרויף איין שבֿועה• אבר ווען זיא זיך ריכֿטן
פֿרייבטלך און משפט זא זיין זיא דז פֿאלש לידין. אונ׳ ווען דא הופֿרטין איז זיין הערץ
ווען ער איין הוראה טוט אדר איין דין אויש שפֿרעכֿט דער איז איין נר• ווען ער
ורייט זיך דז ער אזו הוט גזאגט אונ׳ אובטר ויילן הוט ער ויל לייכֿט אובריכֿט אויז
גשפראכֿן זו לוזט ער אדראן זיין טעותֿ ווישן אונ׳ ער איז דר צו איין רשע אונ׳ הוט
ביט תורה גילערבט לשם שמים ב׳יארט אויף איין רום• אונ׳ ער איז דר צו הופֿרטיג
ניאוט ער אייבט בימבט קאן אז ויל אז ער• ער זאגט בוך מין דו זולשט ביט ריכֿטן
אייבין דו זולשט אל מול לייט צו דיר בעמין די עש מיט דיר אויז ריכֿטן ווען עש איז
קיין אייבנר ריכֿט ב׳יערט גוט יתברך אליין דער איז אייבין. אונ׳ דו זולשט ניט
שפרעכֿן צו דען דיא פֿר דיר ריכֿטן אנטפֿבגט מיין זין וויא איכֿש אויש שפרעך
דאש אירש וואלט האלטן ווען זיא האבן וואל מכֿט דז זיא מינן און איין אנדר גריכֿט
אונ׳ דוא קאנשט זיא ביט בי צווינגן דז זיא טון זולן בוך דיינם זין:

רבי יונתן. דער זאגט אל דער דא בישטעטיגט דיא תורה וויא וואל ער ארם
איז עש קומט הין בוך דער צו דאש ער זיא בישטעטיגט מיט
רייכֿטובן דש ער זיא ביט דארף מבטל זיין פֿון זייבר גארובג ווען אונ׳ אל דער דא
בטלט דיא תורה פֿון רייכֿטובג ווען דאש ער זייבר גארובג ווארט הין בוך קומט
עש דז ער זיא מוש מבטל זיין פֿון ארמוט וועגן:

רבי מאיר דער זאגט זייא מיבר אל דיין גישעפֿט אונ׳ לערן תורה• אונ׳

פרק רביעי

זייא בידר ניאוט קינן איקליכם מעבשן אבר בישטו מבטל דיא תורה זא דיר קומן
אויך פיל בטולים אין דיין געשעפט · אונ אוב ערבשטו אונ מושט דיך זיר אין
דער תורה זא ווירט דיין לון פיל גרושר :

רבי אליעזר בן יעקב דער שפריכט דער דא טוט איין מצוה דער
קויפט אים איין גוטין פור שפרעך אין ייענם עולם דיא
זעלבין מצוה זאגט עדות אויף אים דז ער זיא האט געטאן · אונ דער דא טוט איין
זינד דר קויפט אים איין היבדרר דער אין פר היבדרט אין ייענם עולם איין מלאך
שפריכט ער האט די זינד געטאן · אביר תשובה אונ מעשים טובים די בשירמן
איין מענש פור בייזיר פר געלטונג גלייך אז איין טארטש דיא איין מענש בינוארנט :

רבי יוחנן דער הולן שוך מאכיר דער זאגט אלי זאמילונג דיא דא איז
לשם שמים דש זיך דיא לאט צו זאמבדיר זאמילן תורה צו
לערנן אונ מעשים טובים צו טון דיא זעלבין זאמלונג דיא בשטיט דש זיא עש פול
ברענגין · אונ אלי זאמלונג דיא דא ניט לשם שמים די מאג ניט בשטין לסוף קומט
קרין אונ אונגליק דריין דש זיא פון אנבדיר קומן :

רבי אלעזר בן שמוע דער זאגט דיר זאל ליב זיין איר דייבש תלמידש דיין
זעלבשט איר · אז טעט משה רבינו דער גלייכט יהושע
זיין תלמיד צו אים זעלברט אונ איר דייבש חבר זול דיר זיין ליב אז פורכט דיין רבי
אז אהרן הכהן דער הים זיין ברודר משה הער · אונ דיין רבי זאלשטו פורכטן אז
דען בורא יתברך אז יהושע שפראך צו משה ווער ווידר דיך טוט דר איז שולדיג
צו טיטן גלייך אז העט ער ווידר דען בורא יתברך געטאן :

רבי יודא דער זאגט זייא געווארנט אן דיינם לערנן ליז דוא עז וואול דר
טורינשט אונ חורשת דש דוא עש ניט פר געשט אונ און
רעכטי הוראות טושט אדר איין אורעכטן דין אויז שפריכשט ווען וויא וואל זיך
אייבר און געפערט טועה איז זא איז עז גלייך אז העט ערש מיט מוט ווילן געטאן וויל
ערש ניט וואל הוט דר טורנט אונ אום געחזרת :

רבי ישמעאל דער זאגט עש זיין דרייא קרוינן אובער ישראל · דיא
קרון פון דער כהונה איז איין קרון · אונ קרון פון דר

תורה

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn822022710/phys_0038

תורה׃ אונ׳ קרון פֿון דאש מלכות׃ אבר ווער ביט האט איין שם טוב זא איז זיין
תורה בישט אונ׳ איין כהן דער ביט אום גיט רעכט מיט דען קרבנות א״נ איין מלך
דער זיין מלכות ביט רעכט אויז ריכט זא זיין די דרייא קרונן אל בישט וואו ביט איין
שם טוב דער בייא איז ווען דיא קרון פֿון שם טוב איז איבר זיא אל׃

רבי נהוראי דער זאגט גיא אין איין שטאט דא מן תורה לערנט אוב עז
שון פֿער דהר איז׃ ,אונ׳ ביט בים אין דיין זין דז דיר דיא
תורה נאך לויפֿט דוא מושט איר נוך גין אונ׳ מושט זיא לערנן׃ אדר דז דו ווֶעלשט
גידענקין דייני חברים זאלין זיא לערנן זא ווֶעלשטו זיא דען פֿון אין לערנן דאש
זאלשטו אויך ביט טאן׃ אונ׳ דוא אויף דיין פֿר נומפֿט זאלשטו דיך ביט פֿר לאשין
דש דוא ביט ווֶעלשט לערנן אונ׳ מיינשט דוא קונשט עש זונשט וואול דאש זאלשטו
ביט טאן׃

רבי ינאי דר זאגט דר בורא יתברך לושט דען רשעים אלי פֿריד אונ׳ לעב
טאג אין דיזם עולם דא מיט ביצאלט ער אין דאז זעלבין ווייניג
גוטש דז זיא האבן גיטאן אין דר ווארטין דז זיא קיין זכות זאלין האבן אין יענם
עולם׃ אונ׳ דיא צדיקים קיסטיגט ער אונ׳ שטראפֿט זיא אלה אא צ ביצאלט זיא אין
דיזם עולם דיא זעלכין ווייניג עבירות דיא זיא האבן גיטאן אין דר ווארטן דש זיא
גנצ ריין קומן אין יענם עולם׃ אביר מיר ווישין ביט וויא לאנג דיא רשעים זאלן
האבן דען פֿרידן אונ׳ דיא צדיקים דיא יסורין׃

רבי מתיא זון חרש דר וואר גאר איין חסיד אונ׳ דער שטן ביידט אין
דרום אונ׳ העט אין גערן גירייצט צו זינדן אונ׳ ער גינג
פֿר דען בורא יתברך אונ׳ שפראך וואו פֿור האלשטו מתיא זון חרש׃ דא שפראך
דער בורא יתברך ער איז גאר איין גרושר חסיד׃ דא שפראך דער שטן דר
לויב מיר אין צו רייצין אונ׳ זיך דען וויא פֿרום ער איז׃ דא שפראך דער בורא
יתברך דאז זייא דיר דר לויבט ביא ארט ריד אין ביט אן דוא קאנשט אין דאך ביט אן
רייצין ער איז גאר איין חסיד׃ דא גינג דער שטן אונ׳ מאכיט זיך צו איינר שינן
פֿרויא דיא אין דער וועלט איז אונ׳ שטעלט זיך קיגן רבי מתיא איבר דא ער זאס
אונ׳ לערנט דא קירשטר זיך פֿון אים׃ דא שטעלט זי זיך איבר קיגן אים דאס

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn822022710/phys_0039

פרק רביעי

טעט ער אימדאר׃ דא ער זאך דאש דז דיא פרויא ניט וואלט פון אים לאשין דא
רוף ער זיינר תלמידים איין אונ היס אין ברעכן צווייא נילאבדיגי בינן אונ איין
בעקן מיט וואשיר אונ עשא אונ שלון אין איקליכן אויג איין באניל אונ באם דאש
וואשיר אונ דיא עשא אונ שוט אים זעלברט אין דיא אויגן׃ דא דער שטן דאז דר
זאך דא קאם ער ווידר פר דעם בורא יתברך אונ זאגט וויא עש אים גאנגן וואר
דא זאגט דער בורא יתברך איך זאגט דירש פאר ער ווער איין צדיק׃ דא שפראך
דר בורא יתברך צו רפאל דעם מלאך גיא הין אונ הייל מתיא זון חרש זיין אויגן אזו
שין אז זיא אי זיין גיוועשט׃ דא קאם ער צו אים אונ שפראך איך בין רפאל
דער מלאך גאט יתברך הוט מיך גשיקט איך זול דיר דיין אויגן היילן׃ דא שפראך
ער עש איז מיר בעשיר איך זייא בליבד ווען דש מיך דר יצר הרע איבר קעם אונ
פר לור אל מיין תורה׃ דא קאם דער מלך ווידר צו דעם בורא יתברך אונ זאגט
וויא ער זיך ניט וואלט לאשן היילן׃ דא זאגט דער בורא יתברך שפריך צו אים
איך וויל אים ערב זיין דש אין דער יצר הרע ביאר זול אן רייצין אירשט ליש ער זיא
היילן׃ דער זעלב רבי מתיא דער זאגט זייא דיך פודירן דש דוא איקליכן
מענבשן זולשט גרישן אפילו איין גוי פון דרך שלום וועגן׃ אונ לוז דיר אל מולליבר
זיין דוא זיישט דער אין נאכטן אובטר דען פרואן די דא זיין גליכן צו דען שטארקין
לעבן׃ ווערד דש דוא זיישט איין הער אדר איין הייבט מאן אובטיר דען
שטעלקין דיא דא זיין גליכן צו פיכשין׃

רבי יעקב דער זאגט דיזי וועלט איז פור ייעני וועלט גליך אז איין פור
הויז פר איין פאליש ווער פער דעם מלך וויל גין דער ברייט
זיך פאר אים פיר הויז דש קיין מאן זיבר קייט אן אים איז׃ אזו זאלשטו דיך אך
פור ברייטן אין פיר הויז אין דיזר וועלט דש דוא ריין איין גישט אין דען פאלש פר
דען בורא יתברך אין יענר וועלט ער זאגט באך מי עש איז בעשר איין שעה דיא
אין טוט תשובה אונ מעשים טובים אין דער וועלט מין וועןאל דש לעבן אין ייענר
וועלט ווען מן קאן עז דורט ניט טאן׃ אונ עז איז בעשר איין שעה דש עש אייבם
וואל גיט אין ייענר וועלט וועןאל דאז לעבן פון דיזר וועלט׃

רבי שמעון דער זאגט דוא זאלשט ניט בייווילנן דיין ניזעלין דיא וויל

דש

דש ער צארבין איז דען וויל ער צארבין איז זו העלפין דיא ריד בישט אונ ווען אים
דער צארין פר גנגין איז זא בימט ער דיין רידא אויך • אונ דוא זאלשט אין ביט
טרויטשטין דער וויל זיין מת פר אים איז ווען עש הילפט קיין טרוישט ביז ער
אובטר דער ערד קומט • אונ דוא זאלשט ביט איין פראגין דער איין נדר האט
גיטאן אוב ערש אים וויל לאשין מתיר זיין אודר דש ער דיר דיין נדר מתיר זייא
ווען דוא טושט מיט דאש אים וויא דז ער דא בייא אן זיין נדר גידענקט • אונ דו
זאלשט דיך בימן גישעפטין מאכין דז דו איין מענש זאלשט אן זעהן ווען אים איין
אובגליק איז גישעהן אדר איין בושהייט האט גיטאן ווען ער שעמט זיך פר אידרמן
ווער אין אן זיכט :

שמואל הקטן

דער שפריכט דו זאלשט דיך ביט פרייאן ווען עש
דיינם פיינט איבל גייט אונ זא ער שטרויכילט זא זאל
זיך ביט פרייען דיין הערץ פיל לייכט אולט גוט יתברך אן זעהן ייענש מיין אונ
ווארד זיך דר בארמין איבר אין אונ ווארד זיין צארין לאסין איבר דיך דר גין :

אלישע

זון אבויה דער זאגט דער דא לערנט איין יונגין צו וואש איז עש
גלייך צום איינם טינט דש דא איז גישריבן אויף בויא פעראיט
דאז גיט ביט אב אזו איז אך וואש מן לערנט אין דער יוגנט דש גידענקט ער לאבן •
אונ ווער דא לערנט איין אלטין דר פאר ביט הוט גילערנט וואז ער צו איז דז גלייך צו
אייבר טינטין דיא דא איז גישריבן אויף אלט פעראיט דא מן פור אויף גישריבן האט
אונ מן האט עש אויש גימעקט דאש האלט זיין טינטין בון ביט מיא אזו איז אויך גלייך
ווער אין דער עלטיר אירשט אן היבט צו לערנן ער בימטש ביט וואול אן אונ אזו
ביהעבד האט ערש פער געשין :

רבי יוסי

דער זאגט דער דא לערנט תורה פון דען יונגין דז איז גלייך צו
איינם דער דא עשט און צייטיג ווין טרויבן דיא מאכין אים
דיא צין איילין אונ טריבקט ווין אויש דען קילטרן דאז די האטפן אונ דש קוט באך
גבויק סברות אויך איין זאך זאגן • אונ דער דא לערנט פון דען אלטן דער איז
גלייך צו איינם דער דא עשט צייטיג טרויבן אונ טריבקט וירבדגיר ווין דר זיך

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn822022710/phys_0041

הוט גישיידן פֿון העפֿעסין אונ איז ווין לויטר. אזו זאגן אויך דיא אלטן אייבם גוטי
סברות אויף איין זאך דש ערש וואל קאן פֿר שטין:

רבי מאיר דער זאגט עש איז ביט אל מול אזו דש דו וועלשט זעהן בייארט
אן דש כלי זיך אויך וואש דר בי איז דו ויבשט וואל איין בייא
כלי דא איבן איז ויל גוטר וירדיגר ווין. אונ דוא ויבדש אויך וואל איין בייא כלי דו
איבן ביט איז אפֿילו בויערט איין טרופֿין ווין. עש מייבט דו זולשט ביט גידענקין
דיזר שייבט גר איין אלטר ערבר מן זיין ער קאן ויל תורה דו זולשט ביזעהן וואש אין
אים איז דו ויבדשט וואל איין יונגן דער פֿול תורה איז אונ איין אלטן דער צו מול
בישט קאל:

רבי אלעזר הקפר דער זאגט דער דא בייט דיא לוייט אונ דער דא טוט
בוק זייבם לושט אונ פֿולגט דעם יצר הרע נוך. אונ דער
דא האבין וויל איר אין ווען ער ווירדין איז די ציכט אויז דען מענשן פֿון דער וועלט
פֿר זייבר רעכטן צייט. ער זאגט נאך מין דיא דא ווערן גיבורן די מוזן שטערבן:
אונ דיא טוטין ווערדן ווידר לעבבדין. אונ ווען זיא דען ווידר לעבבדין ווערן זא
מוזן זיא שטין צו גריכט. אונ דיא ווייל זיא נאך לעבן אויף דיזר וועלט ווערדן זי אך
גריכט אייבם גישיכט דו דעם גישיכט דאז. דרום איז איקליכר שולדיג צו ווישן
אונ אויך צו לושן ווישן אנדרי לוייט אונ צו ווערין דר קענבט בייא דען לוייטן דש ער
איז גוט דר בישעפֿר ער איז דר אל דיא וועלט הוט בישאפֿן דרום פרובט ער אך
וואל וואש זיא אין אירם הערצן גידענקין. עז איז גלייך אז איין מוי אריר דער דען
לוייטן הוייזר בויאט אונ מאכט אין דריין הייאליכי בהילטביש דז זיא איר חפֿורות
דו איבן ביהלטן הין נאך ווערט דר זעלבין מויארר צו איינם שר איבר דש זעלבין
לאנד אונ היישט אין גרושי מסים אן זא שפרעכין זיא מיר האבן ביט: זא שפריכט
ער וועלט איר מירש פֿר העלן. בון הון איך דאך אויך זעלברט גימאכט די שטיט
דא איר אויער חפֿורות איבן פֿר בערגט. אזו הוט דער בורא יתברך אך די לוייט
בישאפֿין אונ וואש אויך וואל וואש זיא אין אירם הערצן גידענקן ער איז דר דיין
דער איבר דיא לוייט ריכט. דא זאייבר גידענקן וועלט ווער קאן עדות איבר מיך
זאגן אין ייענר וועלט אדר ווער וויל מיך אן שפרעכן? דער בורא יתברך איז
זעלבירט

זעלברט דער דיך אן שפרעכט · אונ' דר דו עדות זאגט איבר דיך · אונ' דר דיין
געלובט זייא ער דז ביט איז אוכרעכט אן זייבם געריכט · אונ' ער ור טראגט ביאבט
עבצליט עז זייא בון דעם מענשן ורומקייט וועגן אדר זיין בושהייט וועגן ·
אונ' ער בימט קיין שוחד ווען עש איז אלש פֿאר זיין דאז אייבר וועלט זיין מצות צו
שוחד געבן אונ' וועלט זאגן הון איך ויל זויבד גיטאן זא הון איך אך ויל מצות גטאן זא
שלאגט אן מיר דיא זויבד קיגן דיא מצות אב · דאש איז ביט · אייבר מוש גאר פֿיל
מצות טון אי ער זיין זיבד בישט ער מוז דארט פֿאר ליידן אום דיא זויבד דיא ער
גיטאן האט דער באך לובט מן אין בון זיין מצות · אונ' עש איז אלש באך דר רעכונג
האט ער פֿיל גוטא אדר ויל ביז גיטאן דער באך לובט מן אין פֿון דיא מצות אדר פֿון
די זיבד די ער הוט גיטאן איקלכש בזונדר · אונ' ביט זאל דיך פֿער טרושטן דיין
גדאנקן דז דו וועלשט מייבן דש דיין קבֿר זייא איין הויז וליהובן דז דו דיבן אנטרנן
זולשט אל דיבן געשיכט איבר דיין דאנק · אם אירשטן ווערשטו בישאפֿין איבר
דיין דאנק דאז אן דיא נשמה בימט אויז דען גן עדן אונ' טוט זיא אין דר מוטר בויך
אונ' ווען דו בון גוואבט האשט אונ' בליבשט גערין דיבן · זא מושטו געבורן ווערן
איבר דיין דאנק צו דער וועלט ווען אל דיא ווייל דש קינד אין דר מוטר לייב איז זא
איז אים איין לייכטוכן אויף זייבם הייבט דאש עש זיכט מיט זייבם שכל אלז דש אין
דר וועלט געשיכט · אונ' איין מלאך דר בֿורט עש אלטאג פֿיר דאש גן עדן אונ' פֿיר
דאש גיהנם אונ' וויזט אים וויא עש גיט דען צדיקים אונ' דען רשעים אונ' זאגט
אים דיא זיין אויך אים עולם געוועזן דא דו הין ווירשט קומן אונ' דאש האבן זיא פֿר
דיינט דרום זייא דו דא הראן גיווארנט · אונ' ווען עז דען גיבארן ווירט זא שלאגט
עש דער מלאך פֿר זייבם מויל דש עש אלש פֿרגישט · אונ' ווען דו בון גיבארן
ווערשט זא לעבשטו איבר דיין דנק עש קומט אופֿט דז איין מענש גערין שטירבט
אונ' קאן דוך ביט שטערבן · אונ' ווען דוא גערן וועלשט לעבן זא מושטו שטערבן
איבר דיין דאנק זא דר מלאך המות קומט אונ' דיר דיר נשמה בימט זא טוט זיא אין
שרייא דער ניט אן ויר עבד דער וועלט אונ' ווען דוא גערן אים קבֿר בליבשט זא
מושטו איבר דיין דאנק ווידר הרויש גין באך מול אונ' מושט געבן חשבון פֿער
דען מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא :

פרק חמישי

בעשרה מיט צעהן זאגן איז דיא וועלט ווארדין בישאפן • וואז לערנן אונש דא פון דיא תלמידי חכמים בוא הפט ער זיא וואל קענן בישאפן מיט איינר זאגן • אונ' הוט זיא בישאפן מיט ציהן זאגנן דרום צו שטראפין דיא רשעים דיא דא מאכן ורנין דיא וועלט דיא איז בישאפן מיט צעהן זאגן מיט דעם דאש זיא ניט הלטן דיא תורה דא פון דיא וועלט בישטיט אונ' צו געבן גוטן לון צו דען צדיקים דיא דא הלטן דיא תורה דז דא מיט מאכן זיא בישטין דיא וועלט דיא איז ווארדן בישאפן מיט צעהן ריד גלייך אז איין מענש דעם איין זאך שווער אן קומט דער צירבט פיל מין וועןמן אים עש פר דירבט ווערד ווען עש ווער אים לייכט אן קומן • צעהן גבירד ווארן פון אדם הראשון ביז נח דיא ווארן אל רשעים אונ' ווארום האט מן זיא אן געשריבן • צו לושן ווישן וויא גאר לאבן עש ווירט אי דש זיך דער בורא יתברך דער צירבט דז אל דיא זעלבין ציהן גבירד דר צירבטן אין אי דאז ער ברולכט איף זי דאז מבול • ער העט עש בילך גברולכט איף דז אירשט גבירד אדר איף דאש אבדיר גבירד דא נאב ער אין אום. דר צילדש זיא זולטן תשובה טון דאזי בון אל ביט תשובה טעטן דא ברולכט ער אירשט איף דז צעהנד גבירד דאז מבול אונ' דער טרענקט זי אל אונ' בליב ביאנץ מין איביר ווען נח אונ' זיין וייב אונ' זיין דריא זין אונ' איר ווייבר • צעהן גבירד ווארן פון נח ביש אן אברהם • אונ' ווארום הוט מן זיא אן געשריבן בון ווארן זיא דוך אל רשעים • צו לושן ווישן וויא גאר לאבן עז ווערט אי זיך דער בורא יתברך דר צירבט • דאש אל דיא זעלבין צעהן גבירד דיא דר צירבטן אין ביז אן אברהם אבינו אונ' ער לערנט דיא לייט דז זי דען בורא יתברך דר קאבטן דרום אנטפפין ער דען לון פון אין אלן דען זיא אל זולטן האט האבן דא בון הערן מיר דש איין מענש זול ביט גדענקין איך הון בוך בישט ור זויאט ווען איך בייערט קום ווען מן אן היבט צו אורן אדר צו דבבן איין מענש זול זיך וליישן דז ער זייא אייבר פון דען אירשטן צעהן די דו מביין מאכן אונ' צו אבדרן מצות איך אזו אונ' וועלכר אובטר דער אירשטן אייבר איז דער האט אז פיל לון אז הוב דרט דיא הערבוך קומן • מיט צעהן ארלייא ור זוכונג פר

זולכט

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn822022710/phys_0044

זולכט דר בורא יתברך אברהם אבינו ווארום צעהן דרום דש פֿון זיין זכות ווענין
זולט בישטין דיא וועלט דיא דא איז בישאפֿין מיט צעהן זאגן אונ׳ בישטונד גירעכט
אן אין אלן דא פֿון לאשין זיא אונז ווישן וויא גאר גרושי ורויבטשאפֿט האט אברהם
אבינו צו דעם בורא יתברך׃ צעהן ציייכן גישאהן אונזר עלטרן אין מצרים
דז ווארן דיא צעהן מכות די מן ברולכט אויף די מצרים׃ אונ׳ צעהן צייכן גישעהן
אין אויך דז מיר דז ווארן דיא צעהן אונגליק דז דיא מצריים האטן אויף דעם מיר ביז
זיא גאר דער טראנקין צעהן פֿר זולכטן אונ׳ זולבן פֿר זולכטן אונזיר עלטרן דעם בורא יתברך
אונ׳ דער ציטבטן אין דא ער פֿורט אין דער וואושטנייא אז דער פסוק שפּריכט
אונ׳ זיא האבן מיך פֿר זולכט צעהן מול אונ׳ ניט זיא האבן גיהערט אן מיין שטים׃
צעהן צייכן גישאהן אונזר עלטרן אין בית המקדש עש גיבן ני אב קייבר קראנג די
ורוא איר קינד פֿון גישמאק דען קרבנות דז דיא כהנים זידעטן אונ׳ בראטט דז זי
אשן אונ׳ העט איין ורויא גילושט זו העט מן איר ש מוזן געבן אונ׳ זולט מן אירש ביט
האבן געבן זא ווער איר דש קינד זיין אב גאנגן דאז גישאך ביט ווען מן טאר ביט
דיא קרבנות קיין מענשן צו עשן געבן בייארט דען כהנים׃ זא וואורד אויך ביט
שמעקין דז ולייש פֿון דען קרבנות זי האטן אופֿט אז ויל קרבנות גישעלכט דז מן זיא
ביט קונט אין איינם טאג ור ברענין אויף דעם מזבח דעבוך ווארד עש ביט שמעקין
אונ׳ עש וואור ביא קיין ולין גיזעהן אין דעם קצבות דו מן דיא קרבנות איבן שעכטט
עז ווארן צווייא טיש מירמלשטייבן אויף איינם גירייטיט מן דיא קרבנות אונ׳ אויף
דעם אנדרן דיא כלים דיא מן בידארף צו דער עבודה אך וואר ביא קיין כהן גדול
רואה קרי אם יום הכפורים׃ אונ׳ ביא ור לאש דער רעגין דז פֿייער דא מן דיא
קרבנות מיט פֿר ברענט אויף דעם מזבח עז שטונד אובטר קיינם דאך אונ׳ ביט
פֿר וועאט דר וויבד דען רויך דר דו אויף גינג פֿון דעם פֿייער ווען מן די קרבנות
פֿר ברענט אונ׳ די כהנים אויף דעם מזבח אום דז פֿייער אונ׳ העט דער ווינדא
אין דען רויך גיוועאט זא העט דער רויך דען כהנים וויא גיטאן אין אויגן דאש זיא
ביייא דען קרבנות ביט העטן קונן בלייבן אונ׳ דז גישאך ביא דר רויך גינג אל מאל
גלייך איבר זיך אז איין בום אונ׳ שיידט ביא קיין וויבד דר אזו גרוש מאכט זיין
דען זעלבין רויך אונ׳ עש וואורד ביא גיפֿונדן קיין פסול אן דעם עומר דז ווער איין

פרק חמישי

מאס געשטן מעל דו ברוכט מן צו קרבן אם אנדרן טאג פון פסח דען מושטו מאן
זיין גאר וואל גיווארבט וויא לייכט אן טומאה דראן ווער קומן אדר דאז מן עש ביט
גליך ברייט אז עש זיין זאלט זא ווער עש פסול גיוועזן אונ מן הטט עש ביט טירן
צו קרבן ברענגן אונ מן הטט מוזן דראן זיין ביז צום אנדרן פסח אונ זו הטט מן
דאז זעלבג יאר ביט טירן עשן קיין בייא תבואה ׃ אונ אזו וואר עש אויך מיט דען
צווייא ברוט פון זעמיל מעל די מן ברוכט צו קרבן אם שבועות ווען איין פסול ווער
דראן גישעהן זא מושט מן אויך זיין דראן גיוועזן ביז צום אנדרן שבועות קיין
פרייזעבט צו ברענגן פון דער נוייאן תבואה ׃ אונ אזו וואר עש אויך מיט דען
צוועלף לחם הפנים דיא מן באכט אם פרייטאג אונ אם שבת לינט מן זיא אויף דען
גולדין טיש דיא ווארן בוך הייש אז וועדין זי אירשט אויז דעם אובין קומן אונ דיא
כהנים אשן עש אונ וויא לייכט איין פסול ווער דראן קומן זא מושטן זיא דיא זעלבג
וואוך אן לחם הפנים זיין גיוועזן ׃ אן דען אלן גישאך ביא קיין פסול ׃ אונ ווען כל
ישראל קאמן גין ירושלים צו דען יאים טובים אונ זי שטונדן אים בית המקדש ענג
אין אנבנדיר אונ זי תפילה טעטין אונ ביקענטן איר זינד זא וואר איקליכר פון דען
אנדרן וירא'לן ווייט דו מיט דאש קייבר זאלט הערין וואש זינד זיין חבר ביקענט
פר דעם בורא יתברך אונ וואש איינם בוט וואר דרום ער דען בורא יתברך באט׃
אונ זיא שידינקיין שלאנג אדר קיין ענדיש אדר אנדרי גיפטיגיטיר קיין מענשן
אין ירושלים ׃ זא שפראך ביא קיין מענש צום אנדרן וויא פילשט קארט קומן
מיר איז דיא שטאט פון ירושלים צו איבג איך קאן ביט הערברין דינן וינדין איבר
נאכט דאש גישאך ביא אזו וואר ירושלים גיבענשט ׃ צעהן ארלייא זאכין
ווארדן בישאפן אם פרייטאג פון דען אירשטן זעקש טאגן דא דיא וועלט ווארד
אן בישאפן אם אבנט שפעטאי דיא זונא וואר נאבן אונטר גאנגין אז דער שבת
זאלט איין גין דא בישוף ער דיא צעהן ארלייא ׃ מונט דער ערדן דאז זיא זיך
אויף טעט אונ פר שלאנד קרח אונ זיין גיזינד ׃ אונ מונט דיש ברונין דער מיט
ישראל גינג פירציק יאר אין דער מדבר דא פון טראנקין אל ישראל אונ איר ויך
אונ מונט דער אייזלין דא בלעם הרשע דרויף רייטט דאש זיא מיט אים זולט רידן
אונ דער רעגן בוגין ׃ אונ דער מן דען ישראל אשן אין דער וואשטבייא

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn822022710/phys_0046

פירצין יאר׃ אונ דער שטאב דא מיט משה רבינו דאז ים שפאלטט אונ דיא
צעהן מכות פון מצרים מיט טעט דאש וואר דער שטאב אויז דיאמנט׃ אונ דיא
שאות פון גוט יתברך שטונדן דרויף גשריבן דען האט אדם הראשון מיט אים
גבראכט אויז דעם גן עדן׃ אונ דער שמיר דאז וואר איין וואורם דא מיט
מן דיא שטיין גהיילט דא מן דאש בית המקדש אונ דאש מזבח מיט בויאט׃
אונ דיא צוועלף אבנים טובות דא הרויף גרוב מן דער צוועלף שבטים נעמן דיא
דער כהן גדול אויף זיינם הערצין טרוג ווען ער דיא קרבנות בראכט ווארום דז
בית המקדש אונ דיא קרבנות דיא דער לעבנגן אייבם מענשן זיין לעבן דאז אים
זיין זינד ווערדן פרגעבין אונ דאז איין דאז קורצט אייבם מענשן זיין לעבן דאש
מן עש דער מיט הורן איז׃ דארום בויאט מן דאז בית המקדש אונ דאז מזבח
ביט מיט קיינם וואפן פון אייזן׃ אונ וויא מן דען שטיין וואלט האבן אזו
הילט מן דען וואורים דער קינן דא שפאלטט זיך דער שטיין פון דען וואורים
אז ווער ער מיט פליס גהויאן׃ אונ דיא גשריפט פון לעטריש וויא זיא
זאלטן זיין גישטאלט׃ אונ דען גריפיל דא מיט דער בורא יתברך שריב
דיא עשרת הדברות׃ אונ דיא לוחות דיא ווארן פון אייטל גוטי גשטיין דער ביא
אי מינאין דיא וועלט קאם דיזי צעהן ארלייא בישוף ער אלש אם ערב שבת
שמוט׃ אונ עטליכי שפרעכין ער בישוף דיא שדים אויך צום זעלבין מאל
אונ דאש קבר פון משה רבינו אונ דאש ווייש ביאנבט וואו עש איז׃ אונ דען
ווידר דען אברהם אבינו צו קרבן ברוכט אן שטאט יצחק זיין זון׃ אונ איין
עטליכי שפרעכין ער בישוף צום זעלבין מאל אויך איין צוואנג דא מיט מן דר
נאך אנדרי צוואנגן מאכט מן העט זינשט נישט קענן מאכן פון איין ווערק ווער
דיא זעלבין צוואנג ביט גוועזן׃ זיבן ארלייא מנהגים זיין אן אייבם
ווייזן מאן׃ אונ זיבן ארלייא אן אייבם גולם׃ דער חכם דער רעט ביט פר אייבם
דער דא איז קעשטליכר ווען ער עז זייא ער רעט איין חכמה אדר אן נארהייט׃
אונ ער פאלט אין זיינם חבר רידא אך ביט ער לאשט אין פאר אויש רידן׃
אונ ער איילט ביט צו ענטוורין אין ביראטן׃ ער פראגט אין דעם זעלבין
גישעפט דאש זיא לערבן׃ אונ ווען מן אין ורוגט זא ענטווירט ער אז דיא
זעלבין

Universitäts Bibliothek Rostock http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn822022710/phys_0047

זעלבין הלכה איז פאלט אונ ביט אויז אין אייבר אבדרי זאך אונ וועז מן איין צווייא
אדר דרייא ארלייא פראנט צו אייבם מול זא עבווירט מראי אויך דש אירשט צום
ערשטין אונ דאש לעצט צום לעצטין אונ פר קירט עש ביט • אונ וואש ער
ביט פר שטיט זא זאגט ער איך האב עש ביט פר שטנדין • אונ ער ביקענט
אויך דר ווארהייט אונ איבר הערט ביט זיין אוברעכט דאש איז אלש להפך אן
אייבם גולם • זיבן ארלייא ביז פר נעלונגן קומן אין דיא וועלט פון זיבן ארלייא
זיבד דיא מן טוט אין דער וועלט • ווען איין טייל לוייט מעשר געבן אונ איין טייל
לוייט ביט איר מעשר געבין זא קומט איין הונגיר דז דיא פרוכט פר דירבט איין
טייל לייט האבן גנוק אונ זיין זאט אונ איין טייל לייט זיין הונגרק דר בוך זיא האבן
ניטון דר באך פר נעלט מן איבש • ווען זיא אל ביט מעשר געבן זא קומט איין
הונגיר דער פר טומלונגן דער דיא לייט פר טומילט אונ אוביבין מאכט ווען מן
ביט חלה ביאט פון דעם טייג דא פון קומט איין הונגיר דז דיא לייט שטערבן אונ
ווערין פר דערבט • דער אויר דער הילך בר מיבן קומט אום דיא מיתות ווענין
אין דיא וועלט דיא דא שטין גשריבן אין דער תורה דש זיא ביט גענטוורט
ווערדין דעם בית דין דיא זיא ריכטין ווען דער בורא יתברך ריכט זעלברט אום
דיא זעלבין זיבד אונ שיקט דען הילך בר מיבן אין דיא וועלט • אויך אום ווילין די
פרוכט דיא דא וואקשט אין דער שמיטה אים זיבדן יאר דז מן זיא ביט פרייא מאכט
אז אין דער תורה גשריבן שטיט • הריגה קומט אין דיא וועלט אום דאז מן דיא
לייט פייבינט אם גריכט דאז מן איין אויז ריכט דער הין באך איז קומן אונ לושט
דען אירשטין אי אדר דא שטין ווען עש איז נאר איין גרושי זיבד ווען דא מן אויז
פורט רבי ישמעאל כהן גדול אונ רבן שמעון בן גמליאל דו שפראך רבי ישמעאל
מיך רויאט מיין טוט ביט אזו איך ביט וייש וואו מיט איך אין פר שולד האב •
דא שפראך רבן שמעון האשטו ביא קיין גזויאט מיט משפט דש דוא אין האשט
ביט גריכט אזו באלד אונ האשט וועלין פאר דיין מנטיל אדר דיין שוך אן טאן דוא
שפראך ער יוא איך הון וואול אופט איין גזוימבט דא שפראך רבן שמעון זא לאש
דיך ביט וואונדרין ווען דיא תורה שפריכט הריגה קומט אין דיא וועלט אום דז מן
לייט פייבינט אם משפט אונ אום דש מן אוברעכט ריכט • אונ אום דש מן אין

רעכטי פירושים זאגט אויך דיא תורה אונ׳ ליגט זיא אויז אויך שאוכה־ייט ׃
דיא חיות רעות דיא דיא לייט צו רייסין דיא קומן אין דיא וועלט אום דשמן שווירט
פאלשי שבועות אונ׳ אום דז מן שווילכט באמן דאש בורא יתברך דש איין לערבי־ר
אדר אייבר דען מן ור פרום האלט טוט איין זיבד ור דען לייטן אונ׳ מן טוט איאש
בוך׃ אייבר דער אייבם ני שקר טוט איט ווילין׃ אדר אייבר דער באמן דעש
בורא יתברך נריבן האלט אונ׳ בעבט אין צו אמן צייטין אז איין מאל דא שטארב
אייבר׃ באך דעם יאר קאם ער ווידר צו זייבם פרייבט דא פרגט ער אין וויא עז
אים גיבן דא זאגט ער׳ עז גיבן אים איבל׃ דא שפראך ער אין זוועלט וועבן דז קיין
יוד העט לעבניר דיבים ווען איין יאר גאך זייבם טוט׃ דא זאגט ער עז איז איצובט
בעשר אום איך ווען אם אירשטן יאר דאך רעכט מן מיך אל טאן הערטינלך פון
צווייא ארלייא ווען׃ דז איך מיין בינל האב לאשין וואקשין אונ׳ קאם מיר מילך
אונ׳ פלייש דר צווישן אונ׳ איך אש דער מיט׃ אונ׳ אום דז איך בעבט דען שם
שטעט גלייך אז איין אנדר ווארט׃ גלות קומט אין דיא וועלט אום דז מן טעט פון
גלטש ווען זאך דיא מן ביט טון זאל דאז איז גלייך אז דיבט ער עבודה זרה׃ אונ׳
אום ווילן דז מן זנות טרייבט אונ׳ אום ווילן דז מן רציחות טוט אונ׳ אום דז מן אייבן
ור שעמט ור די לייט דז איז גלייך אז פר גוס מן אים זיין דם׃ אונ׳ אום דז מן אקירט
אונ׳ זעט אונ׳ שבייט אן זיבדן יאר זא עש אין דער שמיטה איז דש מן דאש לאנד
ביט רואין לאשט אז אין דער תורה שטיט׃ צו פיר צייטן פלגט זיך דער היליג
בר מיבן צו מערן אין דער וועלט׃ אים פירדן יאר באך דר שמיטה אונ׳ אים
זיבנדן יאר׃ אונ׳ ווען דאז זיביד יאר אויז גיט׃ אונ׳ אלי יאר ווען סוכות
אויז איז׃ ווארום אין פירדן יאר דאש מן דען עניים אים דריטן יאר ביט האט
מעשר דראן געבין׃ אזו אויך אם זיבידין יאר דש מן ביט האט אם
זעקשטן יאר דאש מעשר געבן׃ ווארום ווען דאז זיבנד אויז ווער דרום דז מן
ביט האט פרייא גימאכט דיא תבואה דיא אין זעלבין יאר וואז גיוואקשן אז אין דר
תורה שטיט ווארום אלי יאר ווען סוכות אויז גיט דא וואר דער הירבשט אין ארץ
ישראל דז מן וויין אונ׳ קארין צו הויז ברוכט ווען מן זי איין פארט אונ׳ גאל די עניים
דז מן אין ביט דר פון גאב אז דיא תורה גבוטן הוט זא קאם דר דבר בוך סוכות ׃

פיר

Universitäts Bibliothek Rostock http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn822022710/phys_0049

פרק חמישי

פֿיר ארלייא זיטן זיין אן די לייטן · דער דא שפריכֿט דאז מיין איז מיין אונ דאש
דיין זייא דיין איך בגער פֿון ניאנדז נישט עז זול אויך פֿון מיר קיינר קיין הנאה הון
דאז איז איין מיטל מעשיגר זיטן ווידר גיט נאך ביז · עטליכֿי שפרעכֿין עש איז
דער זיטן פֿון סדום דיא טעטן קיינם קיין הנאה פֿון דעם אירן דער דש שפריכֿט
דש מיין זייא דיין אונ דש דיין איז מיין דער איז איין עם הארץ ווען קיין זיבנר מאן
שפריכֿט דש מיין זייא דיין · אונ דש דיין זייא מיין · דער דא שפריכֿט דש מיין
זייא דיין איך וויל דיר הנאה טון פֿון דעם מיינן · אונ דאז דיין זייא דער צו דיין ·
דאז איז גאר איין פֿרומר · אבר דער דא שפריכֿט דז דיין איז מיין אונ דז מיין איז
מיין דז וולשט מייבר ביט גנישן דער איז איין רשע · פֿיר ארלייא זיטן זיין אן דער
לייט דיעות דער דא באלד צירנט אונ באלד ווידר צו ביוויליגן איז · דעם גיט אב
דר גווין דש ער איז לייכֿט צו ביוויליגן מיט זיינם שאדן דש ער באלד צירנט ·
דער דא איז הערט צו דער צירנן אונ אויך הערט צו ביוויליגן · דען שאדין דען
ער האט דש ער איז הערט ווידר צו ביוויליגן דער גיט אים ווידר אב מיט דען גווין
דען ער האט דש ער ניט באלד צירנט אונ איז בעשר ווען דר אירשט · דר דא
איז הערט צו דר צערנן אונ איז לייכֿט צו ביוויליגן דר איז איין חסיד · דר דא איז
לייכֿט צו דר צירנן אונ הערט צו ביוויליגן דר איז איין רשע · דען ווער דא פֿיל
צירנט דר קומט צו זויבדין אין דעם צארין דז ער זונשט ניט טעט · פֿיר ארלייא
זיטן אן דען לערנרין דר איין דיגן בלד לערנט אונ אויך בלד ווידר ור גישט דען
גווין דען ער הוט דש ערש בלד לערנט דר גיט אים ווידר אב מיט דען שאדין דאש
ערש ווידר פֿרגישט · דער איין דיגן קוים לערנט אונ אויך קוים ווידר ור גישט
דען שאדין דען ער האט דז ער קוים לערנט דר גיט אים ווידר אב מיט דען גווין
דז ערש קוים פֿרגישט · דר באלד לערנט אונ קוים ווידר פֿרגישט דאז איז איין
גוטי מדה דר איין דיגן קוים לערנט אונ באלד ווידר פֿר גישט דאש איז איין בויזי
מדה · פֿיר ארלייא זיטן זיין אן דיא דא צדקה געבן דר דא גערן צדקה
גיבט אונ זיכֿט ניט גערן אנדרי לייט געבן דר גיבט עין הרע אן אנדר לייט גוטא
דז עז זיך ניט זול מערין ווען מיר אייבר צדקה גיבט אונ מעשר אי מין זיך דש
גוטא מירט · עז איז גלייך אז מעבשן האר אי מין מן עש אב שירט אי מין עש

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn822022710/phys_0050

וואלכשי׳ דר דא גערן זיכט אנדרי לייט צדקה געבן אונ׳ גיבט זעלברט ניט דער
גיבט עין הרע אין זיין איי׳גן גוטא דער גערן גיבט אונ׳ זיכט אנדרי לייט אויך
גערן געבין דר אז איין חסיד דר דא ניט גערן גיבט אונ׳ זיכט אנדרי לייט אויך
ניט גערן געבין איז איין רשע ׃ פֿיר ארלייא זיטן זיין אן דיא דא צום
בית המדרש צו לערנן גין׳ דר דא גיט אונ׳ לערנט ניט דר הוט לון דש ער איז דאר
גאנגין׳ אונ׳ דר דא הייאט לערנט אונ׳ ניט גיט דר האט לון דש ער האט
גילערנט׳ דר דא גאך גיט אונ׳ לערנט דר איז איין חסיד׳ דר ניט דר גאך גיט
אונ׳ דהיימט אויך ניט לערנט דער איז איין רשע ׃ פֿיר ארלייא זיטן זיין אן
דען דיא דא זיצין פֿון דען חכמים אונ׳ לערנין אייבר איז איין באדשוואם ׃ אונ׳
אייבר איז איין טרעכטר אונ׳ אייבר איז איין היספֿן זאק אונ׳ אייבר איז איין זיפֿא
איין באדשוואם דר שליבט עש אליש איין אזו לערנט ער אויך אל דינג ער וויש
אבר ניט וועלכיש דאש עיקר איז׳ איין טרעכטר דעם גיט עש אובן איין אונ׳
אובטין ווידר אויש אזו לערנט ער אליש אונ׳ פֿר גישט עש ווידר צו שטונדי׳ איין
היספֿן זאק דו ריבט דר ווין הרויז אונ׳ די העפֿן בלייבן דינן אזו פֿר גישט ער
דען עיקר איין זיפֿא דש מען מעל איין זיפֿט דש ווערפֿט אויז דז מעל אונ׳ בלייבן
דינן דיא קלייאין ׃ אלי קרינ׳ דער דא איז לשם שמים דר קאן וואול בישטין דש
אן רעכט אויז קרינט אונ׳ אויך דיא ווארהייט קומט אונ׳ אליר קרינ׳ דר ניט איז
לשם שמים דר קאן ניט בישטן אונ׳ קומט איין פֿר דערבנ׳ דריין וועלכיש הייסט
איין קרינ׳ לשם שמים דש וואש דר קרינ׳ דען הילל אונ׳ שמאי מיט אנבדיר האטין
אין דר הלכט אונ׳ דיא הלכה וואר אלי מול אז הילל אונ׳ זיין תלמידים זייטן ׃ אונ׳
ניט פֿון דיש וועגין דש הילל קונט מין ווען שמאי בייערט דש הלל אזו גאר דימוטיג
וואר אונ׳ צורניט ניאר מי אז מיר פֿינדן גישריבן דש אייבר וועטט מיט זיינם חבר
ער וואלט הללן צארנין מאכין׳ ער ווארטיט ביז אם פֿרייאטאג דז זיך הלל ליש
צוואגן דא קאם ער צו אים וואו איז הלל וואו איז הלל דא שפראך ער אל היא בין
איך ליבר זון׳ דא שפראך ער איך וואלט דיך גערן איין קשיא פֿרעגן׳ דא
ריכטט ער זיך אויך אונ׳ ליש אים דאש הארא׳ין בווים טריפֿין אונ׳ שפראך פֿראג
דו שפראך ער ווארום האבן די בבלים איין קליי׳כטין קאפֿ מין ווען אנדרי פֿלקר

פרק חמישי

דא שפראך ער ווארום האבין דיא בבליים אירן קופפא מען קינליכט וועדר אלי
אבדירי בוליקירי · דא שפראך ער ליבר זון דו האשט איין גוטי קשיא גיפרוגט
דרום דז זי ביט האבן היב און די דו קלוג זיין · וועןזיא קלוג ווערןזו ווירדן זי דיא
קינדר ווארטן אז אבדרי לוייט · דו גינג ער פון אים ביז דאז מן אין ווידר אן
הוב צו צוואגין · דו קאם ער ווידר אונ רופט אין אונ שפראך וואו איז הלל וואו
איז הלל · דו אום וויבט ער זיך אום אונ זעצט זיך אונ שפראך ליבר זון וואש
בינערשטו · דו שפראך ער איך הון אבר איין קשיא צו ורא גן · דו שפראך ער
ורא גליבר זון · דו ורא גיט ער ווארום זיין איר אויגן פון דען תרמודיים קיילכטין
דו שפראך ער ליבר זון דרום דאש איר לאנד זאנדין איז אונ העטן זיא עקדיגי
אויגן זו ווירד זיך דער זאנט ליגן אין דיא עקין אונ ווירדן בליגד ווערן · דו גינג
ער אבר פון אים ביש דאש מן אין האט ווידר אן גיהובן צו צוואגן ·
דו קאם ער ווידר אונ רופט אין · וואו איז הלל וואו איז הלל דו שפראך ער
היא בין איך ליבר זון דו שפראך ער איך הון נאך איין קשיא צו ורא גן דו ריכטט
ער זיך אבר אויף אונ שפראך ורוג מיין זון · דא ורוגיט ער ווארום האבן דיא
אפרקיים ברייטי פיס · דו שפראך ער דאז איז גאר איין גוטי קשיא איר לאנד
איז אייטל גימוז זאלטן זיא ניט האבן ברייטי פיס זו ווירדן זיא איין זינקן · דו גינג
ער איבר פון אים ביז דז מן אין ווידר אן הוב צו צוואגין אונ קאם צום וירטן מול
אבר מיט איין גשרייא אונ שפראך איך הון ויל קשיות צו ורא גן אונ איך פערכט
איך דו ווערשט צורנן דו בשיד ער אים אלש טוגנטליכן · דא שפראך ער ליבר
זון ורוג זיא איז צו בט עש איז שיר שבת · דו שריא ער אונ שפראך בישטו דער הלל
דז דיין גלייכן מוז ביזער גיבארן ווערן אובטר ישראל איך הון ויל אויף דיר ור וועט
דיך צו דר צירנן דאש הון איך אלש פר לארן · דו שפראך הלל ליבר זון הויט דיך
אונ וועט בויזר אויף מיך אונ גלט עש דיר אל דיין גוט זו קאנשטו הלל ניט דער
צירנן · דער זעלבין הלל אונ שמאי דיא קריגטן אל מאלט מיט אנבנדר אונ איין מאל
קאם איין שטים פון הימל אונ שפראך אויער קריגן גיפאלט דעם בורא יתברך
וואול אונ וועלכש וואר איין קריגן דאז דו ביט ווארלש שמים דז וואר דען קריגן פון
קרח אונ אל זייבר זאלוגן דיא קריגטן מיט משה אונ מיט אהרן זיא וואלטן הערשן

איבר ישראל אוב דרום באמן זיא אל איין מפלה קרח אוב אל זיין זאמילובן׃ אלי
פרייבטשאפט די דא העבנט אן אייבר זאך דש אייבר דען אנדרן ליב הוט אום דז
עש זיין נבישט אדר פון אנדר לייא זאכן ווען ווען דיא זעלב זאך אויש איז דרום
טר אין ליב האט זוא איז די פרייבטשאפט אויך אויז׃ אבר איין פרייבטשאפט דיא
דא ניט העבנט אן אייבר זאך׃ דיא זעלב פרייבטשאפט ניט ביאר אב. וועלכיש
וואר איין פרייבטשאפט די דא היבן אן אייבר זאך׃ דש וואר דיא פרייבטשאפט
דיא דא האט אמנון צו תמר זייבר שטיף שוועסטר דר וואלט שטערבן נאך איר
דש ער זולט זיין ווילן טון מיט איר דוא עש בוא נישאך דא האט ער זיא פייבט
אז דען טוט אוב שטים זיא אויז אויך דיא נאס׃ אוב וועלכיש וואר איין ליבשאפט
דיא דא היבן אן קייבר זאך׃ דש וואר דיא ליבשאפט די צווישן האטין דוד המלך
אוב יהונתן דיא זעלב ניבן ביט אב׃ אל דר דא מכט פרום דיא לייט
אוב מכט דז זי תורה לערבן אוב מעשים טובים טואן קיין זינד קומט ביאר צו זייבן
העבדן׃ אוב אל דער דא מכט זינדן דיא לייט עש ווערט ביאר נימינט צו זייבן
העבדן דז ער קאן ניבוך תשובה טון. משה רבינו דר וואר זעלברט פרום אוב
ער מאכיט ישראל אויך פרום דז זכות פון דען לייטן האבן אלש אן אים אז דער
פסוק שפריכט נירעכטיקייט נאטש אוב זיין גריכט ער טעט עש מיט ישראל׃
ירבעם דר מלך אובטר ישראל דר זינדט זעלברט אוב מכט ישראל מיט אים זינדן
דרום אל דיא זינד דיא אנדרי לייט טעטן די היבן אל אן אים אז דר פסוק שפריכט
אויף זונד ירבעם זון נבט דז ער האט ניזינד אוב דש ער הוט מכין זינדן ישראל׃
אל דר דא הוט אן אים די דריי ארלייא דר איז פון אברהם אבינו תלמידים׃
אוב דר דא הוט אן אים אנדרי דרייא ארלייא דר איז פון בלעם הרשע תלמידים
דר דא אידרמן וואל ניבט דז עש אים וואלניט אוב בימבט בייט׃ אוב הוט איין
דימוטין [illegible]טא׃ אוב איין אובטר טעניך לייב׃ דר איז פון אברהם אבינו
תלמידים׃ אוב ווער דא אידרמן בייט׃ אוב הוט הופרטין מוט אוב איין וייטן
לייב דר [illegible]יבט אנדרי לייט נוטא צו פרשלינדן איז פון בלעם הרשע תלמידים
דר האט דיא זעלבין מידות אויך אן אים׃ אוב וואש איז אובטר שייט צווישן
אברהם אבינו תלמידים אוב צווישן בלעם הרשע תלמידים׃ דיא תלמידים פון

פרק חמישי

אבֿרהם אבֿינו דיא עשין פֿון אירן גוטין לון אין דיזר וועלט אונ זיא ערבין דר צו עולם הבא דר פסוק שפריכֿט צו מאכֿין ערבין מייני פֿרייבד עולם הבא אונ איר ביהעלטנישׂ איך וויל דר פֿילן· איקליכֿר צדיק האט צעהן אונ דרייא דונדרט וועלט אין ייענר וועלט אי אייגש בעשיר וועןדש אנדיר· אבר בלעם הרשע תלמידים דיא ערבין דאש גיהנם אונ בידרין אין גרונד דער העלין אז דער פסוק שפריכֿט אונ דוא גוט דוא זאלשט בידרן זיא צום גיהנם ריא מאנן זיבדינן אונ שאלקהפֿטין אונ זיא זאלן ביט האלבר אויז לעבן איר טען אונ ליבר גוט איך האף אן דיר:

יהודה בן תימא דר זאגט שעם דיך ביט אז איין לעפֿרט אונ זייא גרינג אז איין אדילער אונ לויף אז איין הירש אונ זייא שטארק אז איין ליב צו טאן ווילן דיין פֿאטר דר דא איז אין הימל· ער זאגט נוך מיא ווער דא איז איין עזות פנים דר קומט אין דאש גיהנם אונ שעמין טבצליט אן דאז גן עדן וועןוועך זיך שעמט דר שעמט זיך פֿר דעם בורא איין זיבד צו טאן אז דר פסוק שפריכֿט דרום זאל זיין דיא פֿורכֿט גוטש אויף אייערים טבצליט דז ביט איר זאלט זיבדין· אונ ווער דא אונבֿר שעמט איז דער שעמט זיך אויך ביט פֿר דעם בורא יתברך צו זיבדן· אז איין מאל זאשין דיא סנהדרין אונ לערנטן דא ליפֿין דיא יונגן קנאבין פֿר זיא הין אונ דיא אנדרן יונגן שעמטין זיך אונ שלינגן דיא איינן אונטר דא שפראך אייבר פֿון דען חכמים דר קנאב דר חצוף דר איז איין ממזר דו שפראך דר אנדר ער איז איין בן הנידה· דא שפראך דר דריט ער איז איין ממזר בן הנידה· דא שפראכֿן זיא עש וועראן אייבם גנוך· ווארום קרינשטו קינן אונו ביידן· דא שפראך ער איך וויל אויף דר ווארהייט קומן אונ גינגן צו דיש קנאבן מוטיר אונ שפראך זאג מיר דיא ווארהייט וואש איך דיך פֿרון איך האף איך וויל דיך ברענגן צו חיי עולם הבא זאג מיר איז דר קנאב איין ממזר אדר ביט דא שפראך זיא מיין מאן גינג פֿון מיר דא איך פֿון רורט דא קאם מייכר שכֿנים אייבר אונ לאג ביייא מיר דא ווארץ איך דיזן קנאבין טראגן דא שפראך ער בים תשובה זא האף איך דוא האבשט חלק לעולם הבא דא זאגט ערש דען חכמים דאז ער וואר האט דרום זאל איקליכש מעבש שעמין זיין זא קומט עש ביט צו זיבדן· עש זאל זיין ווילן פֿר דיר

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn822022710/phys_0054

דיר גאט אובזר גאט דאש דוא זאלשט בויאן דש בית המקדש כהעבד אין אונזר טאגן
אונ גיב אונז אובזר טייל אין דייבר תורה׃

זון בג בג׳ זיין פאטר וואר איין גר אונ זיין מוטר איין גיורת אונ ער וואר
איין תלמיד חכם דער זאגט קיר דיך אן דער תורה אונ קיר דיך צו איר
ווען עש איז אלש גוטש אן איר אונ בייא איר זאלשטו בלייבן אונ זאלשט זיא ביט לאשן
ווען דוא קאנשט זיא ניט פר בעשרן מיט קיינר לייא׃

זון הא הא׳ ∘ זיין פאטר אונ מוטר ווארן אויך גרים דער זאגט אל דער
נאך זיך אים דאש מענש וויא טוט מיט תורה אונ מיט מעשים טובים
דר בוך גיבט מן אים זיין לון׃

שמואל הקטן דער וואר איין גרושר תלמיד חכם אונ דרום דז ער וואר
דימהפטן אונ זיך קינן אידרמאן בידרט דרום הייש מן אין שמואל
הקטן׳ עטליכי שפרעכן ער וואר אזו איין קעשטלך מאן אין זיין צייטן אז שמואל
הנביא אבר זייא גיבירד ווארן ביט גוטא דער צו. דער זעלבג שמואל דער זאגט
ווען דו פאלט דיין וייבד דש עז אין איבל גיט זא זולשטו דיך ביט ורייאן ווען לייכט
זו דוא עש טושט זא זיכט עש דר בורא יתברך אונ עז ווערט איבל גפאלן אין זיין
אויגן אונ ער ווערט ווידר אב טון פון אים זיין צארן אונ ווערט אין אויף דיך
ברענגן׳ ער זאגט נאך אין איין זון פון פינף יארן זול מן לערנן חומש אונ עשרים
וארבע דוא לערנט ער וואל אויז אי ער קומט צו צעהן יארן דען זאל מן אין לערנן
משניות׳ אונ ווען זיך אייבר ביט בעשרט אין ויבן יארן אן זייבם לערנן זו בעשרט
ער זיך ביאר מיא׳ אייבר פון דרייא צעהן יארן זא איז ער בר מצוה׳ אונ אים
זיין אלי מצות גיבוטן אז אייבם מאן׳ צו פופציהן יארן זאל אייבר לערנן תלמוד׳
צו אכציהן יארן זאל ער איין וייב נעמן׳ צו צוואנציג יארן זאל ער יאגן אונ
טראכטן נאך שפייז דאז ער וייבא אונ קינדר דר נירט אונ זול דעגוכט תורה דר
בייא לערנן׳ אייבר בון דרייסיג יארן ער האט ערשט זיין קראפט אונ איז אם
שטערקשטן׳ אייבר פון פירציג יארן דער האט ערשט זיין פר בונפט גאר׳
איין פון פופציק יארן דער מאג בוא דען לייטן גוטי עצות געבן׳ אייבר פון
זעכציק יארן דער הייסט איין זקן׳ אייבר פון זיבנציק יארן דער הייסט גרייז

גרוא

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn822022710/phys_0055

פרק חמישי

ערוא · אייבר אכציק יארן דער מוז גאר שטרק בטואר זיין דאש ער זא לאנג הוט גלעבט · צו ניינציק יארן דא בוקט ער ווידר אונטר זיך גאר זער קיגן דען קבר · צו הונדרט יארן איז ער גלייך אז זייא ער אל גרייט טוט אונ ור שיידן פון דיזר וועלט · דא פון הירן מיר ווען איין מענטש אם בעשטן איז זו בימט עש ווידר אב ביש ער שטירבט · דרום זול ער לערנן אונ מצות אונ מעשים טובים טון דיא ווייל ער נאך שטארק איז אונ וואל פר מאג צו טון:

פרק ששי

שנו חכמים · זיא האבן גלערנט די חכמים דיזן פרק אין שפרוך דער משנה אז די אנדרן פרקים גלובט זייא דער בורא יתברך דאז ער הוט דער וועלט אן אין אונ אן אירם לערנן:

רבי מאיר דר זאגט אל דער דו לערנט תורה דז ער מצות אונ מעשים טובים וויל טון דער איז ווירדיג צו פיל גוטן זאכן · אונ דאש איז דענוכט נישט ביירעט דיא גנץ וועלט איז וואל ווערט דאז זיא בישטיט פון זיינן וועגן · אונ איז גהייסן גיזעל דעם בורא יתברך אונ זיין ורוינטא ער האט ליב דען בורא יתברך אונ הלט זיין מצות מיט ורויגשפט · ער דער ורייאט דען בורא יתברך אונ דיא תורה קליידט אין מיט דעמוטיקייט אונ פורכט · אונ זיא בירייט אין צו זיין איין צדיק אונ איין חסיד · רעכט פערטן אונ וואר הפטן אונ זי פערט אין בון זינדן · אונ זי גיבט אין צו ווירדיקייט · אונ דיא לוייט האבין הנאה פון אים דז ער אין גיבט גוטן ראט · אונ לערנט דיא תורה אונ פר נומט אונ שטערק אז דער פסוק שפריכט איין איז דיא פר נומט אונ די שטערק אז שפריכט די תורה · אונ זי גיבט אים הערשאפט אונ געוועלטיגן אונ דש ער אלי דינים דורך פורשט אונ לערנט אונ אין ווירט אנט פלעקט דיא הייליכן סודות דיא דא שטינן אין דער תורה · אונ ער ווערט גמאכט אז איין קוועל ברונן דער דא בימר אב גיט אונ אז איין באך דאז זיך אומדיר שטירקט אונ פר רינט · אונ ער איז צניעות · אונ ער פר גיבט דען די אין בטרובין אונ פר שעמן · אונ דיא

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn822022710/phys_0056

תורה אכפרט אין אונ זיא דר היכט איבר אלי ווערק:

רבי יהושע זון לוי׃ דער וואר דער רבי יהושע דאש דא דער בורא
יתברך שפראך צו דעם מלאך המות גיא ברענגן מיר די
נשמה אויש רבי יהושע בן לוי לייב אונ וואש ער דיך פֿאר ביט דש גיווער אים
פֿר זיינם טוט דו גינג ער צו אים אונ שפראך דר בורא יתברך הוט מיך געבנט
צו נעמן דיין זיל אונ איך זול דיר פֿאר גיווערן איין בעט וואש דו מיך ביטשט׃
דו שפראך ער זו וויז מיר פֿר מיין שטאט אים גן עדן אונ גיב מיר דיין שעכט
מעשר צו פֿאבט דש דו מיך ניט שעכשט אובטר וועגן׃ דש טעט ער אונ דו
גינגן זיא דו זיא קאמן פֿר דש גן עדן אונ ער זיין שטאט זאך דו פֿילט ער אין דאש גן
עדן מיט דעם מעשר אונ שוואור ער וואלט ניט הרויש דו קלאגט עש דער
מלאך המות דען בורא יתברך דו שפראך ער זוך אין עולם וואו ער זיין טג איז
גוועזן הוט ער אי אוברעכט גישווארן אדר פֿר היישן דש ער ניט האט גיהלטן
זו זול מן אים דיא שבועה אויך ברעכין׃ דו קאבט עש דער מלאך המות בירנגן
פֿיבדן דו מושט ער אין דיבן לאשן׃ דו שפראך ער צו אים גיב מיר דוך מיין
מעשר ווידר דו וואלט ער אימש ניט געבן ער ור היש אים דען דש ער דיא לייט
נימר זולט אורבצלינג טיטן דש זיא ניט פֿור צוואה טעטין אונ ניט פֿור ווידוי זאגן
אונ דש ער זיך נימר זולט זעהן לאזן קיגן דעם מענשן דש ער טיטן זולט ווען ער
איז נאר שילינג גישטלט פֿון דער ערדן ביז אן דעם הימל אונ ער איז פֿולר
אויגן אונ דש מעשר אין דער הנט וועך אין אן זעך דא דער שראק דאש ער
פֿאר טוט וואר פֿר פֿורכט דו גינג דער מלאך המות צו רבן גמליאל אונ שפראך
אזו הוט מיר דיין חבר רבי יהושע זון לוי גיטאן דו שיקט אים רבן גמליאל איין
בריף מיט דעם מלאך המות דש ער אים ליש ווישן וויא עש שטונד אין גיהנם אונ
אים גן עדן דו ליש ער אים אלי זאך ווישן׃ דו ער נאך זאש אן זייבר שטאט אים
גן עדן דו זאך ער בתיה דיא טאכטר פֿון פרעה זיצן דיא וואר אויך לעבדיג
דריין קומן אום דז זי האט משה רבינו דער צוגן׃ דו שפראך ער צו איר זיצטו
דו אונ דיין פֿאטר שטיט אובטר דער טיר אונ ווער גערן ביא דיר׃ דו שטונד
זיא אויף אונ וואלט צו אירם פֿאטר גין דו וואר ער ניט דוא׃ דו קאם זיא ווידר

פרק ששי

דא זאס רבי יהושע אן איר שטאט דא שפראך זיא זול מן אויך שקר זאגן אין גן
עדן· דא שפראך ער איך הון ניט שקר גיזאגט ער שטיט אובטר דער טיר דש
גיהנם אונ ווערן גערין בייא דיר· דא גישאך רבי יהושע אום דז ער ביא האט
דיין שקר גיזאגט אין שיאפן אדר אין ערנשטן דרום זאל זיך היטן איין מענש
פר שקר טון אדר שקר רידן· דער זעלב רבי יהושע זון לוי דר זאגט אלי טאג
גיט אויז איין בת קול פון בערג סיני דרויף דיא תורה וואר גיגעבן אונ דיא זעלב
שטים שרייט אונ שפריכט וויא דען לייטן דיא דא פר שעמן דיא תורה אונ ניט
לערנן וועלן אלדר דא ניט לערנט תורה דר איז גיהייסן איין פר שמעהר אז דר
פסוק שפריכט אז איין הלזבאנד אן נאז אייבש חזיר דאש ווערט דאך אובזויבר
ווען עש ביזודלט עש אים קוט· אזו איז אויך איין שיין מענש דז זיך אב קערט
פון דער תורה אונ ניט לערנט נאך מין אונ דער פסוק שפריכט אונ דיא טאבלין
ווארן גוטש ווערק דש ער זעלברט האט גימאכט אונ דיא גשריפט וואש האבט
גשריפט גוטש גיגראבן אויף דיא טאבלין· דו זאלשט ניט לייאן חרות דאש איז
גיגראבן בייערט לייאן חירות דש איז פרייאונג ווען קיין מענש איז פרייא פון דר
שררה אונ אנדרי ביזי זאכן ווען דר דא זיצט אונ לערנט תורה· ווען ווער דא
לערנט תורה דר ווערט דער היכט אז דר פסוק שפריכט וועם דא איז גיגעבן
דיא תורה צו ערב פון גוט יתברך פון דער זעלבין ערב ווערט ער דער הוכט
ווען דיא תורה איז גיגעבן פון הימל אונ ווער זיא לערנט זא ציכט זיא אין מיט איר
צו הימל· אייבר דר דא לערנט פון זיינם חבר איין פרק אדר איין הלכה
אדר איין פסוק אדר איין רידא דא איז שולדיג אים איר אן צו טון אז מיר פינדן
בייא דוד המלך דער האט גילערנט צוויא ארלייא פון אחיתופל· אייבש וואש דז
אחיתופל פאנד דוד המלך זיצן אליין לערנן דא שפראך ער מש שטיט גשריבן
איין שווערט גיהערט אייבר דיא דא אליין לערנן זיא ווערן היבטן נאך טעריכט
מיר וועלן מיט אנבדר לערנן דען זוטין סוד פון דער תורה:

דאש אנדר וואש איין מול זאך ער אין לבן צום נין צום בית המדרש דו זאגט ער
צו אים איין גוטש הויז וועלן מיר גין מיט שטוראובן· און זאל בלד גין צו דען מצות
פון דיזר צוויא ארלייא ווען היש ער אין רבי אונ זיין פרייבט אז דער פסוק
שפריכט

שפריכט אונ׳ דוא בישט איין מענש אין מייבר אכט מיין לערנר אונ׳ מיין ורייבט דש וואש דוד המלך דער האט ביט פֿיל גלערנט פֿון אחיתופֿל בייארט דיא צוויא ארלייא דענוך היש ער אין זיין לערנר אונ׳ זיין ורייבט נאך טיגלכֿר איז אייבר דער דא לערנט פֿון אייבן חבֿר איין פרק אדר איין הלכֿה דאש ער אין זול ערן טון אונ׳ עש איז ביזמנט דעם אבדרן איר שולדיג ער האב אין דער תורה גלערנט אז דער פסוק שפריכט איר ווערדן זיא ערבן דיא חכֿמים אונ׳ דינגנגן ווערדן ערבן גוטא ׃ אונ׳ עש היישט בישט גוטש ווען בייארט דיא תורה אז דר פסוק זאגט איין לערבונג גוטא הון איך אייך געבן מיין תורה זאלט איר ביט פֿר לאסן ׃ אזו איז זיטן דער תורה אי דו און גלערנשט זאלשט זיין אי זולשטו עשן ברוט מיט זאלץ אונ׳ וואשר זאלשטו טריבקן מיט דער מאס דש דוא איין אבדר מאל אויך האשט צו טריבקין אונ׳ אויף דער ערדן זאלשטו שלופֿן אונ׳ מיט וויא טאג זאלשטו לעבן ׃ אונ׳ אין דר תורה זאלשטו ערביטן ׃ טושטו אלזו זא וואל דיר אין דיזר וועלט אונ׳ ווירט דיר ביגיטינג לעולם הבא ׃ ביט דו זאלשט בינגערן אכֿפר קייט אונ׳ ביט דוא זאלשט דיך גלושטן צו אירין מיא ווען דיין לערבן איז דוא זאלשטו טון מצות אונ׳ מעשים טובֿים ׃ ביט זול דיך גלושטן נוך טיש דער קיבינג ווען דיין טיש איז אכֿפירר ווען איר טיש אונ׳ דיין קרון איז גרעשר ווען איר קרון ׃ אונ׳ ער איז וואר האפֿטינג דעם דוא ערבישט דש ער וואל ביצאלט לון דייבר ווערק ׃ זיא איז אכֿפיר דיא תורה מין ווען דיא כהונה אונ׳ מין ווען דש מלכֿות ווען דש מלכֿות האט דרייזינג מעלות דיא איין מלך הוט איבר אן אבדרין מענשן ׃ אונ׳ די כהונה האט פֿיר אונ׳ צוואבצינג מעלות דיא דיא כהנים האטן איבר אבדרי ישראלים ׃ אונ׳ דיא תורה מוז מן קויפֿן מיט אכֿט אונ׳ פֿירצנג מעלות דיא איין תלמיד חכֿם מוז אן אים האבן אונ׳ דז זיין זי מיט לערבן ׃ מיט צו הורונג אורן ׃ מיט אבטריכטונג דר לעפֿצין ער זול הרויש רידן מיט דען מויבד דיא תורה דיא ער אים הערצן גידעבקט ׃ מיט פֿר נומֿט דאש דערצין ׃ מיט ווישהייט דאז הערצן ׃ מיט פֿורכֿט מיט גרויזם ׃ מיט דעמוטיקייט ׃ מיט פֿריידן ׃ מיט דינשט דער חכֿמים דז ער שטעטש זול בייא אין זיין ׃ מיט בהעפֿטונג דר חכֿמים דש ער אים אל מולט זול טראכֿטן אום חבֿרים דיא מיט אים לערנן ׃ מיט שארפֿונג דער תלמידים ער זול פֿיל תלמידים

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn822022710/phys_0059

פרק ששי

האבן דיא אין קשיות פֿראגן דא פֿון ווערט ער שארף אז רבי יהודה הנשיא האט גיזאגט איך הון פֿיל גילערנט פֿון מיין רביאים. אונ׳ פֿיל פֿון מייני חברים · אונ׳ נאך פֿיל מין הון איך גילערנט פֿון מיין תלמידים · מיט ביזעצונג זיין זין דז ער גיט זאל אבולבל זיין אין דער דעה · מיט תלמוד · מיט משנה · מיט וויניג אום גין מיט סחורה · מיט וויניג רידא · מיט וויניג דרך ארץ · מיט וויניג זעטפֿטיגונג · מיט וויניג שינפֿן · מיט ווארהייט דער חכמים דש ער איר רידא גלויבן זאל · מיט אבטפֿבגונג דער קעשטיגונג פֿון דער תורה דש ער זי גוטליך זאל ליידן · דער דא קענט זיין שטאט דא ער אן זיצט אים בית המדרש דאש ער באלד היבין גיט · אונ׳ דז ער זיך זעלברט קענט אונ׳ האלט זיך ניט אין גירעשרן מעלות וועדר ער איז · דער זיך פֿרייט מיט זיינם טייל דש אים דר בורא יתברך הוט בשירט ער זאל מאכין איין צוין צו זיין רידן פֿון דער תורה דאש ער זיך וואל בידענקט דאז ער ניט אוברעכט הוראה טוט · ער זאל זיך ניט גוטא דונקין אונ׳ ער פֿיל תורה גילערנט · ער זאל ליב האבן דען בורא יתברך. ער זאל ליב האבן די לייט דיא אין ווייזן צו גוטן זאכין. ער זאל ליב האבן דיא גירעכטיקייט · ער זאל ליב האבן דיא אין שטראפֿן · ער זאל דר פֿרייאן דען בורא יתברך מיט זיינן גוטן ווערקין · ער זול דער פֿרייאן דיא לייט מיט אן וויזונג · ער זאל זיך פֿערן פֿון דאש מאן אים זאל אירן אונ׳ זאל ניט דער נאך יאגן · ער זאל ניט זיין הופֿרטיג אין זיינם הערצן דש ער זער גילערנט · ער זאל זיך ניט פֿרייאן ווען ער איין הוראה טוט ער זאל זיך אל מול פֿערכטן ער טוט אוברעכט הוראה · ער זאל טראגן דאש יאך מיט זיינם חבר אונ׳ זאל מיט אים ליידן ווען זיין חבר עצוואש אן גיט · ער זאל אידרמן שטעלן אויף דען אמת · ווער אין עצוואש פֿרוגט דעם זאל ער זאגן מוכיח זיין דז ייעבר וואל פֿרשטיט דאז עש אזו איז · ער זול זיין גיזעלן ריכטן צו גוטן ער זאל שטין גוך פֿרידן דז ער זאל פֿריד מאכן צווישן דען לייטן · זיין הערץ זאל ביזעצט זיין מיט זיינם לערנן · ער זאל קשיות פֿראגן אונ׳ זול הערן וואש זיין רבי זאגט. אונ׳ זאל פֿון אים הרויש מערן · ער זול לערנן אום דעש ווילן דש ער אנדרי לייט וואש לערנן זאל אונ׳ אום ווילן דאש ער מצות וואש צו טון · ער זאל זיין רבי קלוג מאכין מיט דעם דאש ער זיין רבי קשיות פֿראגט ער זאל פֿרובן דיא

הלכה

Universitäts Bibliothek Rostock http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn822022710/phys_0060

הלכה דיא ער הערט פֿון זיינם רבי׳ ער זאל זאגן איין רייד פֿון דעש ווען דער
אימש האט גיזאגט אונ׳ ביט אז העט ער עש זעלברט נאר דער טראכט׳ דא פֿון
לערנשטו ווער דא זאגט איין רידא פֿון ייענש ווען דער ברענגט דיא גאולה אז
דער פסוק שפ׳ ריכט אונ׳ זיא זאגט עש אסתר צו דעם קיניג אין נאמן מרדכי זיא
זאגט אים דז אין מרדכי האט גיווארנט דא אין וואלטן זיין צווין שרים פֿם המלך
גיבן דא ליש עש דר מלך איין שרייבן אין זיין בוך דש אין מרדכי האט גיווארנט
אונ׳ דאש ער אימש פֿר גלטן זאלט אונ׳ דער נאך קאם המן הרשע אונ׳ וואלט
מרדכי הענגן אונ׳ כל ישראל פֿר דערבן דא פֿאנד דער קיניג אין זיינם בוך
גשריבן דאש אין מרדכי האט גיווארנט דאז קאם אים אונ׳ כל ישראל צו הילף דאש
זיא ווארדן דער לעט פֿון המנש הענדן אונ׳ גינג איבר זיין איינגן הייבט דאז קאם
אלש דער פֿון דש אסתר האט אחשורוש גיזאגט דיא ווארנונג פֿון מרדכי ווען
דאש ער עש האט גיזאגט׳ גרוש איז דיא תורה דיא גיבט לעבן טאן אין דיזר
וועלט צו דען דיא זיא לערנן אונ׳ דער צו דאז איביג לעבן לעולם הבא אז דער פסוק
זאגט ווען לעבן איז זיא צו דען דיא זיא פֿינדן צו זיינם פֿלייש איז זיא אן היילונג׳
אונ׳ איין פסוק שפ׳ ריכט היילונג איז זיא צו דיינם נאבל אונ׳ איין מארך צו דיינן
ביינן׳ אונ׳ איין פסוק שפ׳ ריכט איין בוים דעש איביגן לעבן איז זיא צו דען דיא
זיך האלטן אן זיא אונ׳ דער דיא תורה אובטר לאבט אונ׳ הלטט דש אן זיא לערנט
דער ווערט גילובט אונ׳ גישטערקט אונ׳ שטיט אויך גשריבן ווען איין בהשפטונג
איין לייט זעליקייט איז זיא צו דיינם הייבט אונ׳ איין גולדני קיט צו דיינר קעלן׳
אונ׳ נאך איין שטיט גשריבן ווען אן מיר זיא ווערדן גימערט דיין טאג אונ׳ זיא ווערדן
גימערט צו דיר יאר דאז איביגן לעבן אזו זאגט דיא תורה׳ אונ׳ איין פסוק
שפ׳ ריכט לאנגי טאג זיין אן איר רעכטן זייטן אונ׳ אן איר לינקן זייטן רייכטומן אונ׳
איר אונ׳ איין פסוק שפ׳ ריכט ווען לאנגי טאג אונ׳ יאר לעבן אונ׳ פֿריד זיא מירט דיא
תורה צו דיר׃

רבי שמעון זון מנסיא דער זאגט פֿון ווען רבי שמעון זון יוחאי דיא
שונהייט דיא קראפֿט אונ׳ רייכטום אונ׳ קלוגהייט אונ׳ דיא
עלטר אונ׳ דיא איר אונ׳ קינדר דאז אלש צירט וואל דען צדיקים דאז זיא טויגן זיך

האבן אונ איז אויך צימליך דאש צדיקים ביי אין זיין דיא דא אלש אן אין האבן אז
דער פסוק שפריכט דיא קרון דער אלטין זיא איז דש זיא גלערנט האבן דש זיא
האבן קינדש קינדר אונ שונהייט דער קינדר דאש זיין איר אלטי פעטירין אונ
איין פסוק שפריכט אן קרון דער שונהייט איז דיא גרייזקייט אין ווען דער
גירעכטיקייט ווערט זיא גיפונדן ווער גערין צדקה גיבט דער ווערט אלט אז דער
פסוק שפריכט הין נוך ווערן פר שעמט דיא פעלקיר דיא דא דינן דער לבנה
אונ זיא ווערדן פר שעמט דיא פעלקר דיא דא דינן דער זונן זא דא יוערט זעלברט
גט קיניגן איבר בערג ציון אונ אין ירושלים אונ קיגן זיין אלטן ווערט ער דער
ציינן איר :

רבי שמעון

זון מנסיא דער זאגט דיזי זיבן גוטי מידות דיא דא האבן
גיזלט דיא חכמים דיא דא וואלן צירן דען צדיקים דיא
ווארן אל בישטעדיגט אן רבי יהודה הנשיא אונ אן זיינן זונן זיא האטין זיא אל אן
אין זיא ווארין אלי רייך אונ שון אונ שטארק אונ ערביר אונ נייז אונ אלט אונ האטין
אלי קינדר אונ איניקליך ביי איר טאגן • פינף ארלייא בשעפנש בישוף דער
בורא יתברך אין דיא וועלט דיא אים ליבר זיין ווען דיא אנדרין בישעפנש •
דאש זיין זיא • דיא תורה איז איין בשעפנש • דאש הימל אונ ערד איז איין
בישעפנש • אברהם אבינו איז איין בישעפנש • דאז בית המקדש איז איין
בישעפניש • ישראל איז איין בשעפנש • פון וואנן ווישן מיר דש דיא
תורה איז איין בישעפנש אז דער פסוק שפריכט גט האט מיך בישאפן פון
אירשטן זיינש ווענש פור זיינן ווערקין היא פור מולש אזו שפריכט די תורה פון
וואנן ווישן מיר דש הימל אונ ערד איז איין בישעפנש • אז דער פסוק שפריכט
אזו האט גיזאגט גט דער הימל איז מיין שטול אונ דיא ערד איז שעמיל מייבר פיסא •
וועלכש איז דאש הויז דש איר מעגט בויאן צו מיר אונ וועלכש דיא שטאט דא איך
מאג גירואבין • אונ איין פסוק דער שפריכט וויא גאר פיל זיין דייני ווערק גט
זיא אל צו מול מיט ווישהייט הושטו גימאכט זיא איז פול דיערד דייבר בישעפנש •
פין וואנן ווישן מיר דש אברהם וואש אויך איין בישעפנש אז דר פסוק שפריכט
אונ ער בענשט אין אונ ער זאגט גבענשט זייא אברהם צו גט דען אירשטן דט

ו בישאפן הימל אונ ערד פון וואבין ווישן מיר דאש ישראל וואר איין
פגיש אז דר פסוק שפריכט ביז דא איבר פארט דיין פאלק גוט ביז דא איבר
דיין פאלק ישראל דו האשט בישאפן אונ איין פסוק שפריכט אום ווילן דער
ן צדיקים דיא דא זיין בינראבן אין דער ערדן אונ דיא שטארקן צדיקים אל
ינערונג איז אן אין דאש בית המקדש איז אויך איין בישעפניש פון וואנן
ויר אז עש דר פסוק שפריכט איין בריטונג צו דיינם גיזעש דו האשט
ט גוט דאש בית המקדש האבן גיבריית דייני הענד ׃ אונ איין פסוק
כט אונ ער בראכט זיא צו גימערק זיינר היליקייט בערג דיזן האט בשאפן
זיין רעכטי האנט ׃

יוסי זון קיסמא דר זאגט איין מולט גינגן איך איבר פעלד דא בגינגט
מיר איין מענש דער גאב מיר שלום אונ איך דנקט אים דא
אך ער צו מיר רבי פון וועלכר שטאט בישטו ׃ דא שפראך איך צו אים פון
י אכפרן שטאט דא איבן וואונן תלמידי חכמים אונ סופרים דיא דא תורה
יבן אונ לערנן דר פון בין איך ׃ דא שפראך ער צו מיר ווילשטו בייא אונש
ן אין אונזר שטאט דא וויל איך דיר געבן טויזנט מול טויזנט גילדן ׃ דא
וורט איך אים ווען דו מיר גיבשט אל דאש זילבר אונ גאלד דש אין עולם איז
וואן איך דוך בירגן ווער וואו מן תורה לערנט ווארם אזו ויבדן מיר גשריבן
ספר תהילים פון ווען דוד קינג ישראל דער זאגט דעם בורא יתברך זיא
מיר בעשר דיא תורה דיינש מונד דא מין ווען אלי זילבר אונ גאלד ווען אין דער
ו דא דש מענש ור גיט פון דיזר וועלט זא בלייט מן אין ניט הין מיט זילבר נאך
גאלד נאך מיט אידל געשטיין נאך מיט פערליך בייארט מיט תורה אונ מיט
שים טובים דיא ער הוט גיטאן אין דיזר וועלט אז דער פסוק שפריכט זא דוא
גישט זא פורט זיא דיך זא דוא ליגשט אונ שלופשט דא בהיט זיא דיך אונ זא דוא
וואכשט זא רעט זיא פר דיך אונ פר שפריכט דיך ׃ דאש מיינט זא דוא
ט אין דיזר וועלט זא פורט דיך דיא תורה ׃ זא דוא ליגשט אים קבר זא בהיט
דיך ׃ דא דוא אבט וואכשט אונ ווידר לעבנדין ווערשט זא רעט זיא פער
אונ איז דיין פער שפרעכר אן דען גריכט אין דעם עולם הבא ׃ אונ איין

פסוק
ין

פסוק שפריכט מיין איז דאש זילבר אונ׳ דאש גאלד אזו האט גיזאגט גאט דער הער
ער בישערט איינם זילבר אונ׳ גאלד • דאש קאן מן אים לייכט ווידר נעמן •
אבר לערנט אייבר תורה אונ׳ טוט מעשים טובים דאז קאן אים ביאז נעמן • אלש
דש דער בורא האט בישאפֿן אין דער וועלט דאש האט ער בייערט בישאפֿן
דורך זייבר איר ווילן דש מן אין זאל לובן אונ׳ דר מיט איֵרן אז דער פסוק שפריכט
אלש דש דא איז גרופֿן בייא מיינם נאמן אום ווילן מייבר איר האב איכש בישאפֿן
אונ׳ ביריים • אונ׳ נאך איין פסוק שפריכט גאט זאל קיניגן צו אימדארין אונ׳
איביג • גאט זיין קיניגרייך בשטיט אימדארין אונ׳ איביג דש זול זיין במהרה
בימינו אמן :

סליק סליק סליק

<R> Cic - 4424.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn822022710/phys_0065

Ic
4424

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn822022710/phys_0066

כָּל

יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָ[illegible]מַר וְעַמֵּךְ כֻּלָּם
צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ[illegible]טָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי
ל[illegible]

דאש הייסט די[illegible]בות דרום דאש די אבות זיין דינן
ניעבג[illegible]ענטפֿנן אי איירבאם זיא פֿון דען
אבדרן אונ׳ זיא האבן[illegible]ען צווישן מנחה אונ׳ מעריב אן שבת
אים זומר ווען די[illegible]אליט מישה׳ זיין אונ׳ אן זאללאשן הירן דיא
נוטין אידות די[illegible]יא חכמים האבן גיזאגט וויא איך איין מענש זאל
האלטן אוי[illegible]אבן חלק לעולם הבא אונ׳ דאש זעלבן גיהורט ביט
צו דען ס[illegible]ם האבן זיא דען דער מיט אן גיהובן׳ דרום דיש עש
איין[illegible]און שפריכט דאז כל ישראל האבן חלק לעולם הבא ווען
א[illegible]ר דען טאי האראַזות דיא דא האבן גיגיבט אונ׳ גידענקן זיא
[illegible]א דער יצר הרע רייצט זיא אונ׳ שפריכט מז מער זינד נאך
[illegible]ין ווילן אויך דיזן עולם דו האשט דוך ביט חלק לעולם הבא דיך
[illegible]יין תשובה מין אונ׳ מיט דען זעלבין גידאנקן ווערדן זיא פֿרלארן

Universitäts Bibliothek Rostock http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn822022710/phys_0067